

(मार्गदर्शक सूचना सन २०१९-२०)

जा.क्र.विप्र.२/NFSM (OS&OP)/मा.सू.२०१९-२०/प्र.क्र.०४/१९
कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, साखर संकुल, पुणे -४११००५,
दूरध्वनी क्र. ०२०-२५५३७६९७ ईमेल : nmoopdda@gmail.com
दिनांक : २०/०६/२०१९

प्रति,

- १) विभागीय कृषि सह संचालक (सर्व संबंधीत)
- २) जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी (सर्व संबंधीत)

विषय : राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य व तेलताड) सन २०१९-२० च्या मार्गदर्शक सूचना..

संदर्भ : १) केंद्र शासनाच्या Re-vamped NFSM Operational Guidelines 2018-19 to 2019-20.

२) शासन पत्र क्र.ओआपी-२०१९/प्र.क्र.१८/४ अे, दि.३०/५/२१०९

३) केंद्र शासनाचे इंग्रजी पत्र F.No.4-1/2019 NFSM(OS&OP)/C.No. 68167 Dt: 26/06/2019

४) शासन पत्र क्र. ओआपी-२०१९/प्र.क्र.२३/४-अे, दि. १९ जून, २०१९

केंद्र शासनाने रा.आ.सु.अ.(गळीतधान्य व तेलताड) अभियानाची सन २०१९-२० मध्ये अंमलबजावणी करण्याकरीता रु. ५२७२.८६ लाखाच्या वार्षिक कृती आराखड्यास संदर्भीय दि. २६/०६/२०१९ च्या पत्रान्वये मंजुरी प्रदान केली असून सदर अभियानासाठी केंद्र व राज्य हिस्साचे प्रमाण ६०:४० टक्के राहणार असल्याचे कळविले आहे. केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या वार्षिक कृती आराखड्याचा अभियान निहाय तपशील खालीलप्रमाणे आहे,

अ. क्र.	अभियान क्र.	मंजूर वार्षिक कृती आराखडा (रु लाख)		
		केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण
१.	अभियानक्र.१ (गळीतधान्य)	३०९८.९९	२०६१.९९	५१६०.९८
२.	अभियानक्र.३ (वृक्षजन्य तेलविया)	६७.६१	४५.०७	११२.६८
एकूण अभियान		३९६६.६०	२१०६.२६	५२७२.८६

सदर अभियानाच्या कार्यकारी मार्गदर्शक सूचना केंद्र शासनाने संदर्भ क्र. १ अन्वये निर्गमित केलेल्या असून सदर कार्यकारी मार्गदर्शक सूचना केंद्र शासनाच्या www.nfsm.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. तसेच, संदर्भ क्र. ५ अन्वये राज्य शासनाने सन २०१९-२० करीता केंद्र शासनाच्या मंजुरीनंतर राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानाची अंमलबजावणी करण्याकरीता सूचित केले आहे. केंद्र शासनाची मंजुरी व राज्य शासनाने संदर्भ क्र. २ व ४ अन्वये प्रदान केलेली मान्यता विचारात घेऊन रा.आ.सु.अ.(गळीतधान्य व तेलताड) अभियानाच्या सन २०१९-२० करीता मार्गदर्शक सूचना व जिल्हा / बाबनिहाय कार्यक्रम सोबत सहपत्रीत केला आहे.

सदर मार्गदर्शक सूचना कृषी विभागाच्या संकेतस्थळावर (<http://www.krishi.maharashtra.gov.in>) प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या आहेत. त्याप्रमाणे जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी यांनी तालुकानिहाय लक्षांक निर्धारीत करून क्षेत्रिय स्तरावर अभियानाची तात्काळ अंमलबजावणी करावी.

सोबत :- वरीलप्रमाणे

Abhishek
अभियान संचालक (रा.आ.सु.अ.-गळीत व तेलताड)
तथा कृषि संचालक (वि.प्र.)

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

प्रत : १) मा.प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय विस्तार, मुंबई-३२ यांना माहीतीस्तव सविनय सादर.

२) मा. जिल्हाधिकारी (सर्व संबंधित) यांना माहीतीस्तव सविनय सादर.

पुढील योग्य त्या कार्यवाहीस्तव समादाराने अग्रेषित

१) मा.व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य वियाणे महामंडळ, महाबीज भवन, अकोला.

२) मा.व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, प्रभादेवी, राजन हाऊस, मुंबई.

३) क्षेत्रीय विक्री अधिकारी, हिंदुस्थान इन्सेकटीसाईज लिमिटेड, नागपूर ४४० ०९०.

४) क्षेत्रीय व्यवस्थापक, राष्ट्रीय वियाणे महामंडळ (NSC), ६८९-६९०, मार्केट यार्ड, गुलटेकडी, पुणे ४११ ०३७.

- वाचा :**
१. केंद्र शासनाच्या रा.अ.सु.अ.(गळीत व तेलताड) बाबत सुधारीत कार्यकारी मार्गदर्शक सूचना २०१८-१९ व २०१९-२०
 २. शासन निर्णय क्रमांक डीसीटी २३१६/प्र.क्र.१३३/का. १४१७, मंत्रालय, मुंबई, दि. ०५ डिसेंबर, २०१६ (PFMS)
 ३. शासन निर्णय क्रमांक सुकृतौ-२०१६/प्र.क्र.३०१/११- अे, मंत्रालय, मुंबई, दि. २१ जानेवारी, २०१७ (DBT)
 ४. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७- अे, मंत्रालय, मुंबई, दि. ११ एप्रिल, २०१७ (DBT)
 ५. शासन निर्णय क्रमांक सुकृतौ-२०१६/प्र.क्र.३०१/११- अे, दि. २८ एप्रिल, २०१७ (DBT)
 ६. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७- अे/भाग-१, दि. १२ सप्टेंबर, २०१७ (DBT-MIL)
 ७. शासन निर्णय कृषि व प.दु.म. विभाग क्र. पीएफएम २०१७/प्र.क्र.४५/१७/२ अे, दि. २७ सप्टेंबर, २०१७ (नियोजन)
 ८. शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १६१७/प्र.क्र.३१ (भाग २) /१८/१७- अे, मुंबई, दि. ०४ जानेवारी, २०१९ (DBT)
 ९०. आयुक्तालयाच्या शेतीशाळा बाबत मा.सु. जा.क्र. वि.प्र.७/शेतीशाळा/ ११२०/१९, दि. २४ मे, २०१९
 ९१. शासन पत्र क्र. ओओपी-२०१९/प्र.क्र.१८/४-अे, दि. ०३ जून, २०१९ (SFSMEC बैठकीचे इतिवृत्त)
 ९२. केंद्र शासनाचे इंग्रजी पत्र F.No.4-1/2019 NFSM(OS&OP)/C.No. 68167 Dated 26th June, 2019 (प्रशासकीय मान्यता)
 ९३. शासन पत्र क्र. ओओपी-२०१९/प्र.क्र.२३/४-अे, दि. ११ जून, २०१९

सन २०१९-२० : राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य आणि तेलताड)

(NFSM-Oilseeds and Oil Palm)

अंमलबजावणी बाबत मार्गदर्शक सूचना

प्रस्तावना :

सन २०१४-१५ पासून राज्यात केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय गळीतधान्य आणि तेलताड अभियानाची (NMOOP) अंमलबजावणी करण्यात येत असून सन २०१८-१९ पासून केंद्र शासनाने सदर अभियान रा.अ.सु.अभियानांतर्गत गळीतधान्य आणि तेलताड अभियान म्हणून अंर्तभूत केले आहे. सदर अभियानाच्या सुधारीत कार्यकारी मार्गदर्शक सूचना (www.nfsm.gov.in) या केंद्र शासनाच्या संकेतस्थळावर व कृषि विभागाच्या (<http://www.krishi.maharashtra.gov.in>) संकेतस्थळावर प्रसिद्ध केल्या असून त्यानुसार अभियानाची अंमलबजावणी करावयाची आहे.

सन २०१९-२० मध्ये सदर अभियानांतर्गत राज्यात खालील दोन अभियानांची अंमलबजावणी करावयाची आहे,

अभियान क्र. १ (गळीतधान्य पिके): सदर अभियानात सोयाबीन, भईमुग व करडई या प्रमुख गळीतधान्य पिकांचा अंतर्भव आहे. पायाभूत बियाणे उत्पादनासाठी मुलभूत बियाणे खरेदी, पायाभूत व प्रमाणित बियाणे उत्पादन, प्रमाणित बियाणे पुरवठा, प्रात्यक्षिके व प्रशिक्षण याद्वारे तंत्रज्ञान प्रसार, अनुदानीत दराने कृषि निविष्टा, सुधारीत कृषि औजारे व सिंचन सुविधाचा पुरवठा या घटकांचा सदर अभियानात समावेश आहे.

अभियान क्र. ३ (वृक्षजन्य तेलबिया पिके): सदर अभियानात करंज, महुआ व कोकम या वृक्षजन्य तेलबिया पिकांचा समावेश असून सदर पीकांच्या क्षेत्रवृद्धीसाठी पाणलोट व पडीक क्षेत्रावर लागवड व तदनंतर देखभाल करणे अपेक्षीत आहे. या अभियानांतर्गत क्षेत्रविस्तार, रोपवाटीका निर्माती, लागवडीनंतर दुस-या वर्षांपासून फळधारणेपर्यंत देखभाल, तंत्रज्ञान प्रसार व फळेकझी फंड या घटकांचा समावेश आहे.

राज्य अन्न सुरक्षा अभियान कार्यकारी समिती (SFSMEC) :

अभियान अंमलबजावणीसाठी शासन निर्णय दि. १९/५/२०१४ अन्वये मा. प्रधान सचिव (कृषि) यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्य अन्न सुरक्षा अभियान कार्यकारी समिती गठीत करण्यात आली आहे.

समितीची कार्यकक्षा: राज्यस्तरीय वार्षिक कृती आराखडयास मंजुरी देणे, अभियान अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने आढावा घेणे व मार्गदर्शन करणे, आवश्यकतेप्रमाणे बाबदलास मंजुरी देणे.

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत गळीतधान्य आणि तेलताड अभियानांतर्गत घटकनिहाय कार्यक्रम पुढील तक्त्यात दर्शविला आहे.

सन २०१९-२० रा.अ.सु.अभियान (गळीतधान्य आणि तेलताड) अभियान क्र. १ (गळीतधान्य) : घटकनिहाय आर्थिक मापदंड

अ.क्र	घटक / बाब	अनुदानाचा दर	अनुदान पात्रतेचे निकष
अ) प्रमुख घटक - वियाणे			
अ १	मुलभूत वियाणे खरेदी	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद (ICAR) यांची निर्धारीत केलेल्या दराने मुलभूत वियाणे खरेदीची संपूर्ण रक्कम प्रतिपूर्ती स्वरूपात	मागील १० वर्षातील राज्यासाठी अधिसुचीत सुधारित व संकरित वाणांचे मुलभूत वियाणे निर्धारीत दराने खरेदीची संपूर्ण अनुदानाची रक्कम प्रतिपूर्ती स्वरूपात निधी उपलब्धतेच्या मर्यादेत अनुज्ञेय राहील.
अ २	पायाभूत वियाणे उत्पादन	राज्यासाठी अधिसुचीत वाणांचे उत्पादीत पायाभूत वियाणासाठी उच्चतम मर्यादा रु.२५००/किंवा.	महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेच्या मुक्ताता अहवालानुसार राज्यांतर्गत प्रत्यक्षात उत्पादीत केलेल्या पायाभूत व प्रमाणित वियाणेकरिता मागील १० वर्षांचे आतील राज्यासाठी अधिसुचीत झालेल्या वाणांचे प्रत्यक्षात उत्पादीत पायाभूत व प्रमाणित वियाणासाठी उत्पादनाच्या समप्रमाणात किंवा उच्चतम रु.२५००/किंवा. प्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील.
अ ३	प्रमाणित वियाणे उत्पादन	राज्यासाठी अधिसुचीत वाणांचे उत्पादीत प्रमाणित वियाणासाठी उच्चतम मर्यादा रु.२५००/किंवा.	मागील १५ वर्षातील राज्यासाठी अधिसुचीत वाणांच्या प्रमाणित वियाणे वितरणासाठी अनुदान अनुज्ञेय राहील.
अ ४	प्रमाणित वियाणे वितरण	किमतीच्या ५०% किंवा उच्चतम मर्यादा सुधारीत वाणासाठी रु.२५००/किंवा.	मागील १५ वर्षातील राज्यासाठी अधिसुचीत वाणांच्या प्रमाणित वियाणे वितरणासाठी अनुदान अनुज्ञेय राहील.
ब) प्रमुख घटक - तंत्रज्ञान प्रसारण			
ब १	गट प्रात्यक्षिके (शेतकरी शेतीशाळा संलग्न)	निर्धारित प्रात्यक्षिक तंत्रज्ञान पैकेज प्रमाणे पीकनिहाय उच्चतम मर्यादा सोयावीन रु.६०००/हे. करडई रु.३०००/हे. भुइमुग रु. रु. १००००/हे.	विभागस्तरावर संलग्न कृषि विद्यापीठांच्या सल्ल्याने जिल्हानिहाय व पीकनिहाय प्रात्यक्षिक तंत्रज्ञान पैकेज तयार करावीत. पिक प्रात्यक्षिकांसाठी सर्व निविष्टा घटक पुरवठ्याकरीता सदर पीकासाठी दर्शविलेल्या उच्चतम मर्यादेत अनुदान अनुज्ञेय राहील. रासायनिक खतावरील खर्च लाभार्थी शेतकऱ्याने स्वतः करावाचा आहे यासाठी अनुदान देय नाही.
ब २	आय.पी.एम. शेतकरी शेतीशाळा (शेतकरी शेतीशाळा संलग्न)	एकूण रु १४०००/- प्रती प्रशिक्षण (शेतीशाळा मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे)	Cropsap-शेतीशाळा धर्तीवर
ब ३	शेतकरी प्रशिक्षण	रु. २४०००/प्रशिक्षण प्रमाणे	३० शेतक-यांच्या समुहासाठी २ दिवसांकरीता
ब ४	अधिकारी प्रशिक्षण	रु.३६,०००/प्रशिक्षण प्रमाणे	२० कर्मचारी समुहासाठी २ दिवसांकरीता
क) प्रमुख घटक - उत्पादन वाढीसाठी निविष्टा व औजारे व सिंचन सुविधा (कृषि यांत्रीकीकरण उपभियान प्रमाणे अनुदान मर्यादा)			
क १	जिप्सम,चुनखडी, एसएसपी	उच्चतम मर्यादा रु.७५०/हे.	उत्पादन वाढीसाठी कृषि निविष्टा किमतीच्या ५० टक्के किंवा शेजारच्या रकान्यात निविष्टेसमोर दर्शविल्याप्रमाणे अनुदान दराची उच्चतम मर्यादा यापैकी किमानप्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील. शेतकरी शेतीशाळा संलग्न राववावा.
क २	रायझोवियम / पीएसवी वापर	उच्चतम मर्यादा रु. ३००/हे.	
क ३	कीडनाशके/तणनाशके / सूक्ष्म मुलद्रव्य वापर	उच्चतम मर्यादा रु. ५००/हे.	
क ४	एन. पी. व्ही.चा वापर	उच्चतम मर्यादा रु. ५००/हे.	
क ५	पॉवर ऑपरेटेड कृषि औजारे (कृषि यांत्रीकीकरण उपभियान मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे)	सर्वसाधारण प्रवर्ग - किमतीच्या ४०% व अनु.जाती/ अनु. जमाती, अल्प, अत्यल्प भूधारक, महिला प्रवर्ग किमतीच्या ५०% किंवा औजाराच्या उच्चतम अनुदान मर्यादेत	उत्पादन वाढी-समृद्ध शेतकरी मोहिनेत समाविष्ट व कृषि यांत्रीकीकरण उपभियानाच्या मार्गदर्शक सूचनांप्रमाणे प्रवर्गनिहाय व औजारेनिहाय उच्चतम मर्यादेचे अधिन राहून अनुदाचा लाभ अनुज्ञेय राहील. कृ.यां. उपभियान प्रमाणे उच्चतम अनुदान मर्यादा लागू राहील.
क ६	पाईप्स पुरवठा	किमतीच्या ५०% किंवा उच्चतम मर्यादा रु. १५००० प्रती लाभार्थी मर्यादेत	पाईप्सच्या प्रकारानुसार अनुदान दर वेगवेगळा आहे. (रु.५०/- प्रती मीटर एच.डी.पी.ईप, रु.३५/- प्रती मीटर पी.व्ही.सी. पाईप व रु. २०/- प्रती मीटर एच.डी.पी.ई. लॅमीनेटेड पाईप)
ड) प्र.घ. : प्रकल्प व्यवस्थापन खर्च		--	कॉप कटींग, कंत्राटी कर्मचारी मानधन व आकस्मिक खर्चासाठी

रा.अ.सु.अभियान (ग.व ते.) अभियानक्र. ३ (वृक्षजन्य तेलविया) : घटकनिहाय आर्थिक मापदंड संक्षिप्त तपशील

अ. क्र.	घटक / बाब	अनुदानावादर	अनुदान पात्रतेचे निकष
अ. प्रमुख घटक - क्षेत्रविस्तार लागवड			
अ १	करंज वृक्ष	रु.२०,०००/ हे. प्रमाणे	वृक्ष लागवडीसाठी १ हे. करीता पिकनिहाय
अ २	कोकम वृक्ष	रु.१५,०००/ हे. प्रमाणे	दर्शविल्याप्रमाणे उच्चतम अनुदान मर्यादेत
अ ३	महुआ वृक्ष	रु.१५,०००/ हे. प्रमाणे	अनुज्ञेय राहील.
ब. प्रमुख घटक - क्षेत्रविस्तार व लागवडीनंतर देखभाल			
ब १	करंज वृक्ष (४ वर्षे)	रु.२०००/ हे. प्रमाणे	लागवडीनंतर १ वर्षाच्या कालावधीपासून पुढील
ब २	कोकम वृक्ष (६ वर्षे)	रु.२०००/ हे. प्रमाणे	निर्धारित कालावधीपर्यंत देखभालीसाठी प्रतिवर्ष
ब ३	महुआ वृक्ष (८ वर्षे)	रु.२०००/ हे. प्रमाणे	उच्चतम अनुदान मर्यादेत अनुज्ञेय राहील.
क. प्रमुख घटक - तंत्रज्ञान प्रसारण घटक			
क १	जिल्हा स्तर शेतकरी प्रशिक्षण	रु.२४,०००/- प्रती प्रशिक्षण	शेतकरी व निविधा विक्रेते ३० प्रशिक्षणार्थीच्या समुहासाठी २ दिवसांकरीता
क २	विभागस्तर कर्मचारी प्रशिक्षण	रु.३६,०००/- प्रती प्रशिक्षण	२० कर्मचारी समूहासाठी २ दिवसांकरीता
ड. प्रमुख घटक - फलेक्झीनिधी (गरजेनुरुप उपक्रम)			
ड १	शेततळे २० x २० x ३	खर्चाच्या ५०% किंवा रु.४०४६७/तळे	शेततळ्याच्या प्रकारानुसार मागेल त्याला
	शेततळे ३० x ३० x ३	खर्चाच्या ५०% किंवा रु.५००००/तळे	शेततळे योजनेनुसार अनुदान अनुज्ञेय राहील
ड २	डीजेल पंपसंच	किमतीच्या ५०% किंवा रु.१००००/-	रा.अ.सु.अ.अक्रधान्ये अभियानप्रमाणे
इ. प्रमुख घटक - व्यवस्थापन व आकस्मिक खर्च			
			अनुषंगीक आकस्मिक खर्चासाठी

राज्यस्तरीय व जिल्हा स्तरीय तांत्रिक सहाय्यक गट (Technical Support Group) :

अभियानांतर्गत केवळ अभियान क्र. १ साठी कंत्राटी पद्धतीने पूर्णतः हंगामी स्वरूपात तांत्रिक सहाय्यकांच्या गटाची आयुक्तालय व जिल्हा स्तरावर नियुक्ती करावी. प्रत्येक जिल्ह्यात दोन तंत्र सहाय्यक अकरा महीने कालावधीसाठी पूर्णतः कंत्राटी पद्धतीने नियुक्त करावेत. सदर पदांसाठी आवश्यक शैक्षणीक अर्हता, अनुभव, कालावधी, मासीक मानधन याबाबतचा तपशील खालील तक्त्यात दर्शविला आहे, त्यानुसार कार्यवाही करणे बंधनकारक राहील. केंद्र शासनाच्या सेवाकर विषयक Finance Act, 1994; Chapter V; Section 66D नुसार कृषि विस्तार सेवेसाठी सेवाकर (सर्विस टॅक्स) लागू नाही. तसेच, GST Council approved rate schedule for services मधील अनु. क्र. ४ (vi) नुसार कृषि विस्तार सेवांकरिता GST लागू नाही. त्यामुळे सदर अभियानांतर्गत तांत्रिक सहाय्यक गट नियुक्तीसाठी सेवा पुरवठादार संस्थेबोरवर करार करताना उपरोक्त नियमांचा उल्लेख करारमध्ये स्पष्टपणे करण्यात यावा.

जिल्हास्तरावर कंत्राटी पद्धतीने तंत्र सहाय्यकांच्या नियुक्तीच्या दृष्टीने विभागीय कृषि सहसंचालक स्तरावर विभागातील संबंधीत जिल्ह्यांसाठी आवश्यक संख्येनुरुप खुल्या निविदा पद्धतीने नोंदणीकृत सेवा पुरवठादारांमार्फत पात्र उमेदवारांची निवड करून त्यांना जिल्हाच्या मुख्यालयी तात्काळ वर्ग करण्याची कार्यवाही करावी.

राज्य स्तरावरील तीन पदांसाठी कंत्राटी तांत्रिक सहाय्यकांच्या नियुक्तीची प्रक्रीया विभागीय कृषि सहसंचालक, पुणे यांनी त्यांचेकडील प्रक्रीयेसोबतच राबवावी व त्यांच्या सेवा आयुक्तालयाकडे तात्काळ वर्ग कराव्यात. त्यांच्या मानधनाची अदायगी जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, पुणे यांचे मार्फत केली जाईल. सदर प्रक्रीया पूर्णतः पारदर्शक पद्धतीने व संबंधीत सर्व कायद्यांचे अधिन राहून काटेकोरपणे करण्याची संबंधीत विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी दक्षता घ्यावी.

कंत्राटी तांत्रिक सहाय्यकांच्या नियुक्तीची स्तरनिहाय शैक्षनिक अहर्ता, अनुभव व मानधनाचा तपशील खालीलप्रमाणे,

अ.क्र.	पद / कालावधी	आवश्यक पात्रता /अटी	मासीक मानधन (रु.)	संख्या
१	तंत्र सहाय्यक (११ महीने) (राज्यस्तर)	कृषि विषयातील पदव्युत्तर पदवी व क्षेत्रिय स्तरावरील पिक व्यवस्थापन क्षेत्रातील प्राविष्ट्य तसेच संगणकीय ज्ञान आवश्यक, संशोधन व विस्तार विषयातील अनुभवास प्राधान्य	एकत्रित मानधन ₹ ४०००/- + पूरक भत्ता ₹ २५०/- + दैनिक भत्ता ₹ १५० प्रमाणे (फक्त १० दिवसासाठी)	३
२	तंत्र सहाय्यक (११ महिने) (जिल्हास्तर)	कृषि विषयातील पदवी व क्षेत्रीय पिक व्यवस्थापन क्षेत्रातील प्राविष्ट्य तसेच संगणकीय ज्ञान आवश्यक, कृपी विषयातील पदवीधर उपलब्ध न झाल्यास शाळातील पदवीधारकांचा विचार करावा. संशोधन व विस्तार विषयातील अनुभव असणाऱ्यास प्राधान्य.	एकत्रित मानधन ₹ ३०००/- + पूरक भत्ता ₹ १५०/- + दैनिक भत्ता ₹ १५० प्रमाणे (फक्त १० दिवसासाठी)	३८

अभियान क्र.-३ (वृक्षजन्य तेलविया) बाबत संबंधीत जिल्ह्यांसाठी कंत्राटी तांत्रिक सहाय्यकांची नियुक्ती करू नये.

अभियान नियंत्रण अधिका-यांची नेमणूक:

क्षेत्रीय स्तरावर खालील प्रमाणे अभियान नियंत्रण अधिकारी व आहरण संवितरण अधिका-यांची नेमणूक करणे बाबत शासनास प्रस्तावित केले आहे.

अ.क्र.	स्तर	अभियान नियंत्रण अधिकारी	आहरण व संवितरण अधिकारी
१	आयुक्तालय	संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), पुणे	सहाय्यक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय
२	विभाग	संबंधीत विभागीय कृषि सहसंचालक	वि.कृ.स.सं.कार्यालयातील लेखा अधिकारी
३	जिल्हा	संबंधीत जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी	जि.अ.कृ.अ.कार्यालयातील लेखा अधिकारी

संदर्भीय दि.२७/९/२०१७ च्या शासन निर्णयानुसार अभियानाची अंमलबजावणी सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन प्रणालीद्वारे (PFMS) करून वैयक्तिक लाभार्थ्याच्या अनुदानाची रकम डीबीटीद्वारे त्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यावर पीएफएमएस प्रणालीद्वारे जमा करावी.

अभियानांतर्गत समाविष्ट घटक व सनियंत्रण स्तर:

अ.क्र.	घटक	घटकांतर्गत समाविष्ट वाबी	सनियंत्रण स्तर
१	वियाणे घटक	वियाणे मिनीकीट्स, मुलभूत वियाणे खरेदी अनुदान	आयुक्तालय स्तर
		वियाणे मिनीकीट्स, पायाभूत वियाणे उत्पादन, प्रमाणित वियाणे उत्पादन, प्रमाणित वियाणे वितरण	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
		गट प्रात्यक्षिके, शेतकरी/ विस्तार अधिकारी प्रशिक्षण	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
२	तंत्रज्ञान प्रसार	निविष्टा, कृषि औजारे, पाईप्स पुरवठा	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
३	निविष्टा घटक	मानधन, भाडे तत्वावर वाहन व संकीर्ण	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
४	प्रकल्प व्यवस्थापन		जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी

लाभार्थीची निवडीचे सर्वसाधारण निकष:

- शेतकरी उत्पादक गटांची प्रथम प्राधान्याने निवड करावी. निवडलेल्या गावात नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक गट नसल्यास नव्याने गटनिर्माती करून आत्मा संस्थेकडे गटाची नोंदणी करावी.
- नोंदणीकृत गटातील शेतक-याचे स्वतःचे नावे ७/१२ व ८/अ उतारा असणे बंधनकारक राहील.
- अनुसुचित जाती/जमाती मधील लाभधारकांनी जातीचा स्वयंसाक्षांकीत वैध दाखला अर्जासोबत जोडावा.
- कृषि सहाय्यकाने लाभार्थी निवड पंचायतराज संस्थेच्या सहभागाने करावी. मंडळ कृषि अधिकारी यांनी निकषानुसार तपासुन लाभार्थी निवडीस अंतीम मान्यता दद्यावी व लाभार्थी यादी तालुका कार्यालय/ पंचायत समिती/ जिल्हाधिकारी कार्यालयाच्या नोटीस बोर्डवर लावावी. तसेच, सन २०१९-२० मध्ये वैयक्तिक लाभ दिलेल्या लाभधारकांची यादी नोटीस बोर्डवर प्रसिद्ध करावी.
- विहीत प्रमाणानुसार अनु. जाती/जमाती प्रवर्गाचे लाभार्थी, ३० टक्के महिला व ३ टक्के अपंग लाभार्थ्याना लाभ द्यावा.
- जेथे शेतकरी गटामध्ये पुरेश्या प्रमाणात अनुसूचीत जाती/जमाती प्रवर्गातील शेतकरी नसतील तेथे अनुसूचीत जाती/जमाती प्रवर्गातील शेतक-यांची यादी तयार करून निवड करावयाच्या संख्येएवढ्या प्रमाणात सोडत पद्धतीने निवड प्रक्रिया सर्वासमक्ष पार पाडावी.
- लाभार्थी शेतकरी मासिकाचा वर्गणीदार नसल्यास वर्गणीदार होण्यासाठी उद्युक्त करावे.
- उपविभाग व जिल्हास्तरावरुन या प्रात्यक्षिक कार्यक्रमाचे सनियंत्रण करावे.

अ) अभियान क्र. १ - गळीतधान्य अभियान :

सदर अभियानांतर्गत तेलविया पिकांखालील क्षेत्र व उत्पादकता वाढीचे उद्दिष्ट आहे. त्यासाठी खालील बाबी विचारात घ्याव्यात.

१. नविन वाणांच्या प्रचार व प्रसारावर विशेष भर देऊन वियाणे बदलाचे दरात वृद्धी करणे.
२. गळीतधान्य पिकांखालील सिंचित क्षेत्रात वृद्धी करणे.
३. कमी उत्पादकता असणा-या पिकांखालील क्षेत्र गळीतधान्य पिकाखाली आणणे.
४. तृणधान्ये/कडधान्ये/ऊस पिकात आंतरपीकाद्वारे गळीतधान्य पिकांखालील क्षेत्रात वाढ करणे.
५. भात/बटाटा पिकांच्या काढणीनंतर पडीक राहणा-या क्षेत्रावर गळीतधान्य पिके घेऊन क्षेत्र विस्तार करणे.

अभियान-१ (गळीतधान्य) चा जिल्हा व घटकनिहाय कार्यक्रम प्रपत्र - २ मध्ये दर्शविला आहे.

समाविष्ट पिके व निवडण्यांत आलेले जिल्हे :

केंद्र शासनाच्या सूचनानुसार ज्या जिल्ह्यांचे गळीतधान्य पिकांखालील क्षेत्र जास्त पण तुलनेत उत्पादकता कमी आहे असे जिल्हे उत्पादकता वाढीसाठी व ज्या जिल्ह्यांचे क्षेत्र कमी मात्र उत्पादकता जास्त आहे असे जिल्हे क्षेत्र विस्ताराचे हष्टीने या अभियानांतर्गत निवडलेले आहेत.

अभियान-१ अंतर्गत पिकनिहाय निवडलेले जिल्ह्यांचा तपशील

क्र.	पिक	जिल्हे	जिल्ह्यांचे नाव
१	सोयाबीन	१४	अहमदनगर, बीड, लातूर, उस्मानाबाद, नांदेड, हिंगोली, बुलडाणा, अकोला, अमरावती, वाशिम, यवतमाळ, वर्धा, नागपुर, चंद्रपुर
२	भुईमुग	०४	नाशिक, धुळे, पुणे, सांगली
३	करडई	०४	अहमदनगर, बीड, उस्मानाबाद, परभणी.

अभियानाचा दृष्टपरिणाम शेतक-यांना दिसण्यासाठी “उन्नत शेती - समृद्ध शेतकरी” मोहीमेच्या दि. २७/४/२०१८ च्या शासन निर्णयानुसार अंमलबजावणी करावी. कार्यक्रमास प्रसार जास्त खपाच्या जिल्हा वृत्तपत्रात जाहिरात देवून व्यापक प्रसिद्धी घावी. प्राप्त अर्ज संख्येनुसार शेतक-यांची निवड खुल्या सोडत पद्धतीने करावी.

क्षेत्र निवडः: “उन्नत शेती - समृद्ध शेतकरी” मोहीमेत तालुका हा कृषि उत्पादन वाढीसाठी कृषि विकासाच्या नियोजनाचा घटक निश्चित केला आहे. जि.अ.कृ.अ. यांनी क्षेत्र निवड करतांना जिल्ह्यातील पिकाखाली व्याप्त क्षेत्र लक्षात घेवून ज्या तालुक्यांत पिकाचे क्षेत्र जास्त आहे परंतु उत्पादकता सरासरीपेक्षा कमी आहे अशा तालुक्यांची उत्पादकता वाढीसाठी व ज्या तालुक्यात क्षेत्र कमी आहे मात्र उत्पादकता सरासरीपेक्षा जास्त आहे त्यांची क्षेत्र वृद्धीसाठी प्राधान्याने निवड करावी. जेथे क्षेत्र व उत्पादकता वाढीस वाव आहे अशा क्षेत्राची कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी निश्चिती करावी. जिल्हास्तरावरून उ.शे.सा.शे. मोहीमेच्या शासन निर्णयातील सूचनानुसार तालुकानिहाय पिक उत्पादकता निर्धारित करण्याची कार्यवाही करून उत्पादकता लक्षांक ठरवून घावेत. नविन क्षेत्र आणि शेतकरी गटांना संधी मिळण्यासाठी शक्यतो मागील वर्षाचे क्षेत्र व गटांची पुन्हा निवड करू नये.

क्षेत्र निवडीसाठी मुलभूत सर्वेक्षण:

उत्पादन व उत्पादकता आधारीत क्षेत्र निवड करताना खालील बाबीचे मुलभूत सर्वेक्षण (प्रपत्र-१) करण्यात यावे.

- पिकनिहाय व वाणनिहाय व्याप्त क्षेत्र व वाण निहाय उत्पादकता.
- जमिन आरोग्य पत्रिकेनुसार जमीनीचा सामू, उपलब्ध नत्र, स्फुरद, पालाश व सुक्षममुलद्रव्ये यांचा तपशील.
- उपलब्ध सिंचन सुविधा, सिंचित क्षेत्र व त्यापैकी गळीतधान्य पिकासाठी उपलब्ध सिंचनाचा तपशील.
- उपलब्ध टॅक्टर/पॉवर टीलर/बैल जोडी संख्या, औजारे निहाय उपलब्धता.
- पिकनिहाय निविष्टा वापराचे प्रमाण व शिफारसी प्रमाणे मात्रा व प्रत्यक्षात वापराचा तपशील.
- उपलब्ध कुशल व अकुशल मनुष्यबळ, सर्विस प्रोव्हायडरची संख्या व सेवेचा तपशील.
- निविष्टा उपलब्धतेच्या सुविधा व तयार झालेल्या कृषि मालाची पणन व्यवस्था.
- शेतकरी गटांची निवड करून सहभागी होण्याकरीता त्यांची संमती घेणे.

क्षेत्र उत्पादकता आराखडा: “उन्नत शेती - समृद्ध शेतकरी” मोहीमेच्या संदर्भीय शासन निर्णयानुसार उत्पादकता वाढीचे दृष्टीने सविस्तर मार्गदर्शक सुचना दिल्या आहेत. त्यानुसार विभागीय कृषि सहसंचालक, जिल्हा अधिकारी, संलग्न कृषि विद्यापीठातील तज्ज्ञ तसेच, तालुक्यातील ज्या शेतक-यांनी सदर पिकाच्या/वाणाच्या बाबत उच्चतम उत्पादकता मिळविलेली आहे त्यांचे समन्वयाने तालुकानिहाय व पीकनिहाय उत्पादकता लक्षांक जिल्हास्तरावरून निर्धारीत करावेत.

अभियान-१ च्या घटकनिहाय सविस्तर मार्गदर्शक सूचना:

अ) वियाणे घटक:

१) वियाणे मिनीकीट्सचा पुरवठा :

केंद्र शासनाकडून गळितधान्ये पिकांचे नवीन वाणांचा शेतक-यांमध्ये प्रसार व अवलंब होण्याच्या दृष्टीने शेतक-यांचे शेतावर तुलनात्मक क्षेत्रीय चाचणीसाठी वियाणे मिनीकीट्स मोफत पुरविण्यात येतात. याअंतर्गत केंद्र शासनाकडून सोयाबीन पिकाचे मिनीकीट ८ किलो, भुईमुग २० किलो, मोहरी/करडई २ किलो, तीळ १ किलो प्रति मिनीकीट्स पैकीग साईज मध्ये मिनीकीट पुरविण्यात येतील. नवीन वाणांची स्वेच्छेने तुलनात्मक चाचणी घेण्यास इच्छुक असलेल्या शेतक-यांना मिनीकीट्स कार्यक्रम द्यावा.

१) वियाणे मिनीकीट प्राप्त होताच शेतक-यांना तत्काळ द्याव्यात व त्याचा पेरणीसाठी वापर करणे बंधनकारक राहील.

२) मिनीकीटचा पुरवठा विनामूल्य तत्वावर करण्यात असल्याने शेतक-यांकडून कोणतीही रक्कम वसुल करु नये.

३) मिनीकीट्स वियाणे प्राप्त झाल्यानंतर त्याचा तपशील खालील प्रपत्रात आयुक्तालयास सादर करावा.

अ.क्र.	पीक/ वाण	मिनीकीट संख्या		प्राप्त दिनांक	पैकेज ऑफ प्रॅक्टीसेस घडीपत्रीका प्राप्त (संख्या)	बीजप्रक्रीया कल्चर पैकेट्स प्राप्त (संख्या)	मिनीकीट वाटप (संख्या)
		लक्षांक	प्राप्त				

४) मिनीकीट वियाणे नव्याने प्रचलीत करावयाच्या वाणांची क्षेत्रीय चाचणी घेण्याच्या उद्देशाने दिले जात असल्याने त्याची स्थानिक प्रचलीत वाणांशी तुलना करणे बंधनकारक आहे. त्याहीने जेवढ्या क्षेत्रावर मिनीकीट वियाणाची पेरणी केली जाईल तेवढ्याच क्षेत्रावर “कंट्रोल प्लॉट” म्हणून स्थानिक वाणाची पेरणी करून त्याचा तुलनात्मक तपशील नोंदविणे बंधनकारक आहे. त्यासाठी पेरणी ते काढणी पर्यंत सर्व निरिक्षणे संबंधीत कृषि सहाय्याकाने नोंदवून प्राप्त उत्पादन व उत्पादकतेचा तपशील खालील प्रपत्रात हंगाम संपत्ताच आयुक्तालयास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

Supplying Agency	Crop/ variety	Minikits (Nos)		Performance (Yield in Kg/ha.)					Seed Produced from Minikits	
		Allocated	Received	Minikit Plot yield	Control Plot variety	Control Plot yield	% (+/-)	Remarks	Minikit Variety	Qty (Qts)

५) पुरवठादार संरथेकडून वियाणे मिनीकीट्स प्राप्त झाल्यानंतर नियोजनानुसार तालुका स्तरावर पोच कराव्यात व त्यासाठी येणारा खर्च योजनांतर्गत संकीर्ण बाबीखाली करावा.

२) बिजोत्पादन व वियाणे वितरण घटक

२.१ पैदासकार (मुलभूत) वियाणे खरेदी : (केंद्र १०० टक्के हिस्सा) (आयुक्तालय स्तर)

गळीतधान्य पिकांच्या नवीन विकसीत वाणांचे वियाणे उत्पादनासाठी बिजोत्पादन श्रृंखला विकसीत करणे हा उद्देश आहे.

अ) अनुदानास पात्रातः बिजोत्पादनासाठी मागील १० वर्षांचे आतील राज्यासाठी अधिसुचित केलेल्या वाणांचे पैदासकार (मुलभूत) वियाणे भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद/कृषि विद्यापीठ (ICAR/SAU)/ केंद्र शासनाच्या मान्यता प्राप्त संस्थांकडून खरेदी केले असल्यास संबंधितांना प्रतिपूर्ती अनुदान निधी उपलब्धतेच्या मर्यादित अनुज्ञेय राहील.

ब) अनुदान मर्यादा: भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिली यांनी मुलभूत वियाणेसाठी निर्धारीत केलेल्या दराने खरेदीची संपूर्ण रक्कम प्रतिपूर्ती स्वरूपात अनुदानास अनुज्ञेय राहील. खरेदी केलेल्या पैदासकार वियाणाचा वापर पायाभूत वियाणे उत्पादनासाठीच करणे संबंधीतांना बंधनकारक राहील, प्रस्ताव पाठविताना वि.कृ.स.सं. यांनी त्याची खात्री करावी.

क) लाभार्थी: मुलभूत वियाणापासून पायाभूत वियाणे उत्पादनासाठी कृषि विद्यापीठे, महाबीज, कृषि विज्ञान केंद्रे व ज्या नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक कंपन्यांनी/इंतर संस्थांनी/शेतकरी गटांनी/कृषि विज्ञान मंडळे यांना लाभ अनुज्ञेय राहील.

ड) कालमर्यादा : मूलभूत वियाणाच्या खरेदीचे प्रतिपूर्तीसाठी संबंधीत जि.अ.कृ.अ. यांनी वि.कृ.स. संचालकांचे शिफारसीने अनुज्ञेय रकमेसह सविस्तर प्रस्ताव आयुक्तालयास **खरीप हंगामासाठी दिनांक १५ ऑगस्ट पर्यंत, रब्बी हंगामासाठी १५ डिसेंबर पर्यंत** आणि उन्हाळी हंगामासाठी २५ फेब्रुवारी पर्यंत सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

परिपूर्ण प्रस्ताव वेळेवर सादर करण्याचे दृष्टीने जिल्ह्यातील संस्थांना आपण जाणीव करून घ्यावी. त्यासाठी जिल्ह्यातील संबंधित संस्थांनी जि.अ.कृ.अ. यांना मूलभूत वियाणापासून पायाभूत वियाणे उत्पादन कार्यक्रम घेणारे असल्याबाबत वेळेवर अर्ज करून कल्पना घ्यावी. उपलब्ध निधीच्या मर्यादित व वेळेवर प्राप्त होणारे प्रस्तावच विचारात घेतले जातील, याची कृपया नोंद घ्यावी. प्राप्त प्रस्तावांच्या छाननीनंतर अनुदानाची अनुज्ञेय रकम आयुक्तालय स्तरावरुन PFMS प्रणालीद्वारे थेट संबंधीतांचे आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा केली जाईल. महाबीज, कृषि विद्यापीठे व कृषि विज्ञान केंद्र यांनी खरेदी केलेल्या वियाण्याची अदायगी कृषि आयुक्तालयाकडून करण्यात येईल. **दहा वर्षपेक्षा आधीच्या अधिसूचीत वाणांना अनुदान अनुज्ञेय नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी व असे प्रस्ताव शिफारस करू नयेत.**

ई) पैदासकार वियाणे खरेदी प्रतिपूर्ती अनुदान प्रस्ताव सादर करण्याची कार्यपद्धती व आवश्यक अभिलेख:

१. संस्थेच्या वैध नोंदणी प्रमाणपत्राची प्रत, पैन कार्डची प्रत, राष्ट्रीयकृत बँक खाते पासवुकच्या पहिल्या पानाची छायांकीत प्रत, रद्द केलेला मूळ धनादेश व स्वस्वाक्षांकीत प्रत (आयएफएस कोडसह) या सर्व प्रती स्वसांक्षाकीत व ज्या कार्यालयामार्फत प्रस्ताव सादर केला आहे त्यांचे सत्यप्रती स्वाक्षांकानाने पाठवाव्यात. **खरेदीबाबत मूळ इनव्हाईस पाच प्रतीत सादर करणे बंधनकारक राहील.** परिपूर्ण प्रस्ताव तीन प्रतीत आयुक्तालयास विहित मुदतीत सादर करावा.
२. संस्थेचे प्रस्तावातील पैदासकार वियाण्याचा ख्रोत व विहित वयोमर्यादेतील वाणाची खात्री करण्याचे दृष्टीने पैदासकाराचे प्रमाणपत्राची स्वसांक्षाकीत व ज्या कार्यालयामार्फत प्रस्ताव सादर केला आहे त्यांचे सत्यप्रती स्वाक्षांकानाने प्रस्तावासोबत जोडावे.
३. पैदासकार वियाणापासून पायाभूत वियाणे उत्पादन कार्यक्रम महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणिकरण यंत्रणेकडे नोंद केलेल्या प्रमाणपत्राची प्रत.
४. संस्थेने मूळ इनव्हाईस तीन प्रतीत देवून मागील बाजूस पुढीलप्रमाणे प्रमाणपत्र घ्यावे.

संस्थेने इनव्हाईसचे मागील बाजूस घ्यायचे प्रमाणपत्र

१. प्रमाणित करण्यात येते की मे.----- संस्थेने देयकात नमूद केलेल्या मात्रेच्या मूलभूत वियाणाच्या नोंदी साठा पुस्तकात पृ.क्र.-----/प वर घेतल्या आहेत.
२. विहित वयोमर्यादेतील वाणांचे पैदासकार (मूलभूत) वियाणे खरेदी करून सर्व संस्था सभासदांना व शेतक-यांना विनाशुल्क विजोत्पादनासाठी वाटप करण्यात आले असून त्याच्या नोंदी ठेवण्यात आल्या आहेत.
३. सदरचा मूलभूत वियाणे प्रतिपूर्ती प्रस्ताव यापूर्वी जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी ----- याचेकडे किंवा इतर कोणत्याही जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी याचेकडे अनुदान अदायगीसाठी सादर केलेला नाही.

दिनांक

संस्थेचा शिक्का व सही.

जि.अ.कृ.अ. यांनी प्रस्ताव तांत्रीक व आर्थीक दृष्ट्या तपासल्याचे अनुज्ञेय अनुदान रकमेसह खालीलप्रमाणे प्रमाणपत्र बंधनकारक व परीपूर्ण प्रस्ताव वि.कृ.स.स. यांचे मार्फत आयुक्तालयास सादर करावा.

जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी यांनी द्यायचे प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते कि मे._____ यांनी सन २०१९-२० वर्षात _____ पिकाचे विहित वयोमर्यादेतील वाणांचे पायाभूत बियाणे उत्पादनासाठी रु._____ रकमेचे पैदासकार (मुलभूत) बियाणे खरेदी करून संस्था सभासदांना वाटप करण्यात आले आहे व नोंदी संस्थेच्या साठा पुस्तकात घेण्यात आल्या आहेत. प्रस्ताव तांत्रीक व आर्थीक दृष्ट्या परिपुर्ण असून अनुदान अदायगीसाठी शिफारस आहे.

दिनांक

जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी

विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी द्यायचे प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते कि मे._____ यांचा सन २०१९-२० साठी _____ पिकाचे विहित वयोमर्यादेतील वाणांचे पैदासकार (मुलभूत) बियाणे खरेदीचा रु._____ रकमेचा प्रस्ताव तांत्रीक व आर्थीक दृष्ट्या परिपुर्ण असल्याने अनुदान अदायगीसाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

दिनांक

विभागीय कृषि सहसंचालक

टीप - विहित वयोमर्यादेत नसलेल्या वाणांच्या प्रस्तावांची शिफारस करू नये.

२.२ पायाभूत बियाणे उत्पादन कार्यक्रम : (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

अ) अनुदानास पात्रता: पायाभूत बियाणे उत्पादनासाठी मागील दहा वर्षात राज्यासाठी अधिसूचीत (२००९ व तदनंतर) झालेल्या वाणांच्या उत्पादीत बियाणे मात्रेस अनुदान अनुज्ञेय राहील.

ब) अनुदान मर्यादा: मागील दहा वर्षात राज्यासाठी अधिसूचित झालेल्या वाणांचे उत्पादीत पायाभूत बियाण्यासाठी उत्पादित बियाणाचे प्रमाणात किंवा उच्चतम मर्यादा रु.२५००/- प्रति विंचिटल प्रमाणे उपलब्ध निधीचे मर्यादेत अनुदान अनुज्ञेय राहील.

क) लाभार्थी: महाबीज, कृषि विद्यापीठे, नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक कंपन्या, शेतकरी गट, कृषि विज्ञान केंद्र, कृषि विज्ञान मंडळे या संस्था पात्र ठरतील.

ड) आवश्यक कागदपत्रे: संबंधीत संस्थांनी अनुदान मागणीचा प्रस्ताव सादर करताना उत्पादित केलेल्या पायाभूत बियाणाबाबत बीज प्रमाणिकरण यंत्रणेने मुक्त केलेल्या पायाभूत बियाणे अहवालासह जि.अ.कृ.अ. यांना खरीपासाठी डिसेंबर अखेर पर्यंत व रब्बीसाठी फेब्रुवारी अखेरपर्यंत प्रस्ताव सादर करावेत.

तालुका बीज गुणन केंद्रावर पायाभूत बियाणे उत्पादनाचा कार्यक्रम राबविण्यासाठी जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी स्तरावरुन नियोजन करून पायाभूत बियाणे उत्पादनासाठी लागणाऱ्या मुलभूत बियाण्याची वाणनिहाय मागणी तात्काळ कृषि विद्यापिठांकडे नोंदवावी. तालुका बीज गुणन केंद्रावर किती क्षेत्रावर पायाभूत बियाणे उत्पादनाचा कार्यक्रम राबविला आहे याची माहिती पेशी होताच कृषि आयुक्तालयास कळवावी व उपलब्ध होणा-या पायाभूत बियाण्याच्या मात्रेनुसार आवश्यकतेनुरुप निधी मागणी आयुक्तालयाकडे कळवावी, त्याप्रमाणे अनुदान वर्ग करण्यात येईल. वेळेत मागणी न नोंदविल्यास त्याचा विचार करणे शक्य होणार नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी.

अनुदान संबंधित उत्पादक संस्थेस जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी स्तरावरुन PFMS द्वारे थेट संबंधीतांचे राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा अदा केली जाईल. केंद्र शासनाने मंजुर केलेल्या कार्यक्रमाच्या व निधी उपलब्धतेच्या मर्यादेतच कार्यक्रम राबविणे क्रमप्राप्त ठरते. त्यासाठी संबंधित संस्थांनी बिजोत्पादन कार्यक्रमाची नोंदणी करताच त्याबाबत संबंधित जि.अ.कृ.अ. यांना अर्ज करून आगावू कल्पना द्यावी. विहित कालावधी मर्यादेत प्राप्त प्रस्तावांचा उपलब्ध निधीच्या मर्यादेतच विचार करून उपलब्ध निधी पेशा जारत प्रकरणे असल्यास उच्चतम अनुदान मर्यादेचे अधीन राहून समप्रमाणात लाभ सर्व संबंधितांना द्यावा. मुढील आर्थिक वर्षात कोणतीही प्रलंबीत मागणी अनुज्ञेय राहणार नाही, हे स्पष्ट करावे. बियाणे पुरवठा संस्थांच्या तपशीलानुसार पायाभूत बिजोत्पादन लक्षांक निर्धारीत केले आहेत. तथापी, प्रत्यक्षात स्थानिक परिस्थितीनुरूप त्यात काही अंशी बदल झाल्यास विभागाचा आढावा घेवून सदर निधी संबंधीत जिल्ह्यांना विभागीय स्तरावरुन उपलब्ध करून द्यावा.

२.३ प्रमाणित बियाणे उत्पादन कार्यक्रमः (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी यांनी जिल्ह्यातील प्रमाणित विजोत्पादन कार्यक्रमाद्वारे उत्पादित बियाणाचे अनुंयंगाने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी.

- अ) अनुदानास पात्रता: मागील दहा वर्षात राज्यासाठी अधिसूचीत (२००९ व तदनंतर) झालेल्या वाणांच्या व केवळ राज्यांतर्गत उत्पादीत प्रमाणित बियाणासाठी अनुदान अनुज्ञेय राहील.
- ब) अनुदान मर्यादा: उपलब्ध निधी मर्यादेत जिल्ह्यात एकूण उत्पादीत प्रमाणित बियाणासाठी समप्रमाणात किंवा उच्चतम रु.२५००/- प्रति किंवटल मर्यादेत अनुदान अनुज्ञेय राहील.
- क) लाभार्थी: नोंदणीकृत शेतकरी उत्पादक कंपन्या, शेतकरी गट, कृषि विज्ञान केंद्र, कृषि विज्ञान मंडळ, शेतकऱ्यांचे स्वयंसहाय्य गट/गावातील शेतकरी संघ/महिला स्वयंसहाय्य गट यांना प्राधान्य द्यावे
- ड) आवश्यक कागदपत्रे: संबंधीत संस्थांनी अनुदान मागणीचा प्रस्ताव सादर करताना उत्पादित केलेल्या प्रमाणित बियाणे अहवालासह जि.अ.कृ.अ. यांना खरीपासाठी डिसेंबर अखेर पर्यंत प्रस्ताव सादर करावेत.

जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी यांनी जिल्ह्यातील गळीतधान्य पिकांचे पीकनिहाय लागणारे प्रमाणित बियाणे व वाण बदलावे प्रमाण विचारात घेवून कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ व बीज प्रमाणीकरण यंत्रणा यांच्या सल्ल्याने नव्याने अधिसूचित वाणांच्या बिजोत्पादनाचे नियोजन करावे. त्यासाठी लागणा-या पायाभूत वियाणाची मागणी संबंधित संस्थांकडे नोंदवावी. तसेच, पुढील दोन वर्षांसाठी प्रमाणित बिजोत्पादनाचे नियोजन करताना लागणा-या मूलभूत/पायाभूत वियाणाची आगावृ मागणी संबंधित संस्थांकडे नोंदवावी, जेणेकरून लागणारे बियाणे तालुका बीजगुणन केंद्र व विद्यापीठ प्रक्षेत्रावर तथार करता येईल.

बिजोत्पादन कार्यक्रमाचे नियोजन करताना उत्पादीत बियाणाचे प्रमाणीकरण व प्रक्रिया या दोन्ही बाबीचे नियोजन करणे अत्यंत महत्वाचे आहे. प्रक्रियेसाठी किंवा बियाणे उपलब्ध होईल याचा अंदाज घेऊन त्यासाठी सुविधा कोणत्या केंद्रावर उपलब्ध आहेत, हे पहावे व उत्पादीत झालेल्या सर्व बियाणावर प्रक्रिया केली जाईल असे नियोजन करावे.

बिजोत्पादन कार्यक्रमांतर्गत सहभागी संस्था व शेतकऱ्यांना आवश्यक ते सर्व तांत्रिक ज्ञानाविषयी प्रशिक्षण उपविभागीय कृषि अधिकारी यांनी बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेच्या सहाय्याने आयोजीत करावे. ता.वि.के. वरिल बीज प्रक्रिया संयंत्रावर बीजप्रक्रिया करण्याकरीता संबंधित ता.कृ.अ.यांनी बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेकडे अर्ज करावा व बियाणे प्रक्रिया करावी.

अभियानाच्या राज्यस्तरीय समितीच्या दि. २२/०५/२०१९ रोजी झालेल्या सभेत ठरल्यानुसार सन २०१९-२० मध्ये महाबीज प्रमाणित बियाणेसाठी उत्पादन अनुदानाची मागणी करणार नसून त्याचा निधी अतिरिक्त प्रमाणित बियाणे वितरणासाठी वर्ग केला आहे. त्यामुळे सन २०१९-२० मध्ये महाबीज व्यतिरिक्त इतर संस्थांद्वारे उत्पादित प्रमाणित बियाणासव अनुदान अनुज्ञेय राहील याची कृपया नोंद घ्यावी. त्यामुळे सन २०१९-२० मध्ये सोबतच्या प्रपत्र क्र. २ मध्ये दर्शविलेला प्रमाणित बियाणे उत्पादनाचा कार्यक्रम महाबीज वगळता इतर संस्थाना लागू राहील.

अभियानांतर्गत मागील तीन वर्षांचे साध्य विचारात घेऊन व बियाणे पुरवठा संस्थांच्या तपशीलानुसार प्रमाणित बिजोत्पादन लक्षांक निर्धारीत केले आहेत. तथापी, प्रत्यक्षात स्थानिक परिस्थितीनुरूप त्यात काही अंशी बदल होयू शकतो. तसे झाल्यास वि.कृ.स.सं. यांनी विभागाचा आढावा घेवून विभागीय रत्नावरून गरजेनुरूप संबंधीत जिल्ह्याना निधी फेरवितरीत करावा व अतिरिक्त निधीची मागणी असल्यास आयुक्तालयास कळवावे, निधी उपलब्धतेच्या अधीन राहून त्याबाबत विचार केला जाईल.

पायाभूत व प्रमाणित बियाणे उत्पादन अनुदान अदायगीची कार्यपद्धती:

१. याद्वारे शेतक-यांना विहित वयोमर्यादेतील नवीन वाणाचे प्रमाणित बियाणे उपलब्ध होईल, हा हेतु आहे.
२. संबंधीत संस्था नोंदणीकृत असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र घ्यावे व त्यांनी बियाणे उत्पादनासाठी बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेकडे कार्यक्रम नोंदविल्याची खात्री करावी.
३. विहित वयोमर्यादेतील अधिसूचित वाण व बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेचे मुक्तता अहवालानुसार प्रत्यक्षात मुक्त केलेले बियाणे अनुदानास पात्र ठरेल.
४. सन २०१८-१९ मध्ये बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेकडे नोंदणीकृत कार्यक्रमातून सन २०१९-२० साठी उत्पादीत पायाभूत व प्रमाणित बियाणास अनुदान अनुदेय राहील. सदर तपशीलाचीसंबंधित यंत्रणेकडून खात्री करावी.
५. संरथेने स्वतःचे प्रक्षेत्रावर बिजोत्पादन कार्यक्रम घेतला असल्यास अनुदान संबंधीत संस्थेच्या बँक खात्यावर जमा करावे.
६. संरथेने बिजोत्पादन कार्यक्रम शेतक-यांच्या शेतावर घेतला असल्यास अशा प्रकरणी केंद्र शासनाच्या सुचनेनुसार ७५ टक्के अनुदान संबंधित शेतक-याच्या आधार संलग्न बँक खात्यावर संस्थेने जमा करावे व उर्वरीत २५ टक्के रक्कम नोंदणी शुक्रल, बियाणे प्रक्रिया इत्यादी पोटी संरथेने स्वतः कडे ठेवावी.

२.४) प्रमाणित विद्यार्थी वितरण: (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

- अ) अनुदानास पात्रता: अभियानांतर्गत गळीतधान्य पिकाच्या मागील १५ वर्षात (सन २००४ व तदनंतर) राज्यासाठी अधिसूचीत झालेल्या सुधारीत वाणांच्या प्रमाणित विद्यार्थी अनुदानातीत दराने वितरण केले जाईल. या घटकाचा लाभ प्रति लाभार्थी जास्तीत जास्त ५ हेक्टर मर्यादेपर्यंत अनुज्ञेय राहील.
- ब) अनुदान मर्यादा: पात्र वाणांकरीता किंमतीच्या ५० टक्के उच्चतम मर्यादा रु. २५००/- प्रति किंवटल मर्यादेत मुळखोत अनुदान अनुज्ञेय आहे. प्रत्यक्ष विक्री किंमत विचारात घेता उपलब्ध अनुदान निधीतून अतिरिक्त भौतिक लक्षांक आर्थिक साध्य करण्यास हक्कत नाही.
- क) लाभार्थी: महाबीज, राष्ट्रीय बीज निगम, एच.आय.एल., कृषको, इतर शासकीय संस्था, कृषि विद्यापीठे, कृषी विज्ञान केंद्र यांनी योजनांतर्गत निवडक लाभार्थ्यांना विहीत वयोमर्यादेतील अनुदानातीत दराने वितरीत केलेले प्रमाणित विद्यार्थी अनुदानास पात्र राहील.
- प्रमाणित विद्यार्थी विद्यार्थी पुरवठा: विद्यार्थी पुरवठा संस्थांनी वाणनिहाय विद्यार्थी उपलब्धता जि.अ.कृ.अ. यांना कळवावी. जि.अ.कृ.अ. यांनी संलग्न कृषि विद्यापीठातील तज्ज्ञांच्या सल्याने स्थानिक कृषि हवामान व भौगोलिक परिस्थितीस अनुकुल वाणांची पूर्वानुभवानुसार निवड करावी. पुरवठा संस्थांनी अनुदानातीत दराने लाभार्थ्यांना वितरीत केलेल्या विद्यार्थ्यांची लाभार्थी प्रवर्गनिहाय खवतंत्र देयके, लाभार्थी यादी, प्रपत्र क्र. ४ मधील विहीत नमुन्यात उपयोगीता प्रमाणपत्र, बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेचे लॉटनिहाय मुक्तता प्रमाणपत्र व इतर सर्व तपशिलासह जि.अ.कृ.अ. यांना सादर करावीत. विहीत लक्षांकाचे व निधी उपलब्धतेच्या मर्यादेत प्रमाणित विद्यार्थी विद्यार्थी देयके जि.अ.कृ.अ. स्तरावरुन अदा करावीत. संदर्भीय दि. ११/४/२०१७ व दि. १२/९/२०१७ च्या शासन निर्णयानुसार प्रमाणित विद्यार्थी अनुदान अदायगीबाबत विद्यार्थी पुरवठा महाबीज, शासकीय संस्था, कृषि विद्यापीठे, कृषि विज्ञान केंद्र इ. कडून केला जाणार असल्याने त्याबाबतीत थेट लाभ हस्तांतरण योजनेच्या माध्यमातून अनुदान देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. मंजुर आर्थिक मर्यादेपेक्षा जास्त मात्रेची देयके अनुदानास अनुज्ञेय राहणार नाहीत व अशी देयके पुढील वर्षासाठी प्रलंबीत म्हणून ग्राह्य घरता येणार नाहीत.

विद्यार्थी गुणवत्ता नियंत्रण - पुरवठा संस्थांकडून वितरकांकडे विद्यार्थी प्राप्त झाल्यानंतर गुणवत्ता नियंत्रण निरीक्षकांनी लॉट निहाय नमुने घेऊन शासकीय बीज परीक्षण प्रयोगशाळेकडून तपासून घ्यावेत. गुणवत्ता तपासणीत नमुना अप्रमाणित घोषित झाल्यास त्या लॉटची देयके अदा करू नयेत.

पुरवठा केलेल्या विद्यार्थाबाबत काही तक्रारी उद्भवल्यास गुणवत्ता नियंत्रणाबाबतच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार जिल्हा/तालुकास्तरीय तक्रार निवारण समितीद्वारे प्रत्यक्ष क्षेत्रास भेटी देवून निरीक्षणे नोंदवून शाळेकडून पद्धतीने सुस्पष्ट निष्कर्ष अहवालात नोंदवावेत. तसेच, तक्रारीबाबत विद्यार्थी अधिनियम १९६६, विद्यार्थी नियम १९६८ च्या भाग १ मधील नियम २३-A नुसार पुढील कार्यवाही करावी. अप्रमाणित नमुन्यांचे अनुषंगाने तसेच, तक्रारीचे अनुषंगाने संचालक, निविष्ठा व गुणनियंत्रण यांनी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या निर्देशानुसार पुढील कार्यवाही करावी.

जिल्हानिहाय पिकनिहाय सर्वसाधारण क्षेत्र विचारात घेऊन व उपलब्ध प्रमाणित विद्यार्थी तपशीलानुसार विद्यार्थी वितरण लक्षांक निर्धारीत केले आहेत. स्थानिक परिस्थितीनुरूप त्यात काही अंशी बदल करावयाचा झाल्यास विभागाचा आढावा घेऊन विभाग स्तरावरुन गरजेनुरूप संबंधीत जिल्ह्यांना निधी फेरवितरीत करावा व अतिरिक्त निधीची मागणी असल्यास आयुक्तालयास कळवावे, निधी उपलब्धतेच्या अधीन राहनून त्याबाबत विचार केला जाईल.

ब) तंत्रज्ञान प्रसार (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

१. **पीक प्रात्यक्षिके:** अद्यावत विकसित तंत्रज्ञानाचा प्रसार करणे हा प्रात्यक्षिकांचा उद्देश आहे. संदर्भीय दि. २७/४/२०१८ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद क्र. ४.१ नुसार सुधारीत तंत्रज्ञानावर आधारीत आंतरपीक पद्धतीसह समूह गट प्रात्यक्षिके राबवावीत. सोयाबीन पिक प्रात्यक्षिके हि शेतक-यांची शेतीशाळा (FFS) या कार्यक्रमाशी निगडीत राबवावयाची आहेत. प्रात्यक्षिकांसाठी निविष्ठा घटक विद्यार्थी, बिज प्रक्रिया, जैविक खते, किटकनाशके, इत्यादी घटकांसाठी अनुदान अनुज्ञेय राहील. केंद्र शासनाच्या सूचनानुसार रासायनिक खतांना अनुदान अनुज्ञेय राहणार नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी.

“उत्तम शेती-समृद्ध शेतकरी” मोहीमेच्या संदर्भीय शासन निर्णयानुसार पीक प्रात्यक्षिकांबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना देण्यात आल्या असून त्यानुसार नियोजन व कार्यवाही करावी. जिल्हानिहाय व पीकनिहाय पीक प्रात्यक्षिकांचे भौतिक लक्षांक (१० हेक्टरचे एक समूह प्रात्यक्षिक धरून) निर्धारित केले आहेत. जि.अ.कृ.अ.यांनी शेतक-यांच्या शेतीशाळेशी निगडीत तालुकानिहाय भौतिक लक्षांक निर्धारित करताना स्थानिक परिस्थिती व पिकाखालील क्षेत्र लक्षात घेऊन लक्षांक निर्धारित करावेत. स्थानिक गरजेनुरूप प्रात्यक्षिकांत पीक बदल करण्याबाबत पिक निहाय प्रात्यक्षिकांचा अनुदान दर व उपलब्ध निधी विचारात घेऊन संबंधित वि.कृ.स.सं.यांनी मान्यता द्यावी, आयुक्तालयास प्रस्ताव पाठवू नयेत, याची नोंद घ्यावी.

प्रती प्रात्यक्षिक १० हेक्टर क्षेत्र शक्यतो सलग राहील व त्यात किमान १० इच्छूक शेतक-यांचा सहभाग असणे आवश्यक राहील. सहभागी लाभार्थ्याचे पीकाखालील किमान क्षेत्र १ एकर (०.४० आर) असणे आवश्यक आहे. प्रात्यक्षिकाचे क्षेत्र निवडतांना सिमांतिक शेतकरी, अनुसूचित जाती/जमाती व महिला यांना निर्धारित प्रमाणात प्राधान्य द्यावे. प्रात्यक्षिक क्षेत्र ठळकपणे लक्षात यावे व प्रात्यक्षिकांचा दृष्ट परिणाम सभोवतालच्या शेतक-यांना समजून त्यांनीही तंत्रज्ञानाचा अवलंब करावा याहृषीने शक्यतो रस्त्यानजीकचे क्षेत्र निवडावे. प्रात्यक्षिक प्लॉटवर वापर केलेल्या तंत्रज्ञानाचा फलक दर्शनीय भागी लावावा.

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य) अंतर्गत पीक प्रात्यक्षिक

१) समाविष्ट गावांचे नाव:	२) सहभागी शेतकरी संख्या:	३) पीक व वाण:
४) प्रात्यक्षिकाचा प्रकार:	५) खत मात्रा:	६) जैविक खते मात्रा:
७) सुक्ष्म मूलद्रव्ये मात्रा :	८) वियाण्याचे प्रमाण व पेरणीचे अंतर:	९) पेरणीची तारीख:
१०) शेतकरी गट प्रमुख व कृषि सहाय्यकाचे नांव व भ्रमणधनी संपर्क क्रमांक		

प्रात्यक्षिकांसाठी मार्गील १० वर्षात राज्यासाठी अधिसुचित वाणांचे प्रमाणित वियाणाचा वापर करावा. प्रात्यक्षिक पिकाची तालुक्याची सरासरी उत्पादकता, तालुक्यातील शेतक-यांनी या पिकांमध्ये मिळविलेली उच्चतम उत्पादकता आणि त्या पिकांची विद्यापीठाने ठरवून दिलेली अनुवांशिक उत्पादन क्षमता (Genetic potential) यात मोठी ताफावत आहे. ही तफावत कमी करून पिकांची उत्पादकता वाढविण्यासाठी स्थानिक कृषि हवामान पद्धतीचा विचार करून विभागीय कृषि सहसंचालक स्तरावर कृषि विद्यापीठातील तज्जांचे सल्याने निश्चित केलेल्या पीकनिहाय तंत्रज्ञान पैकेजचा प्रात्यक्षिकांसाठी संपूर्ण अवलंब करणे बंधनकारक राहील. केंद्र शासनाच्या घोरणानुसार प्रमाणित वियाणे विरहीत प्रात्यक्षिके आयोजीत करता येणार नाहीत याची नोंद घ्यावी. प्रात्यक्षिकांसाठी वियाणे वाण निवडताना कृषि विद्यापीठातील तज्जांचे सल्याने स्थानिक भौगोलीक व कृषि हवामान परिस्थितीस अनुकूल वाण निवडण्याची सर्वस्वी जबाबदारी संबंधीत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांची राहील. वियाणे पुरवठा संस्थांनी सुध्दा राज्यासाठी शिफारस केलेल्या व संबंधीत भौगोलीक व कृषि हवामान परिस्थितीस अनुकूल ठरणा-या विहीत वयोमानाच्या वाणांच्या प्रमाणित वियाणाचा पुरवठा करण्याची दक्षता घ्यावी. प्रात्यक्षिकांद्वारे तंत्रज्ञान प्रसार व उत्पादकता वाढ होणे आवश्यक आहे, त्याहृषीने विभागीय स्तरावर प्रात्यक्षिकांसाठी निश्चित केलेले संपूर्ण पैकेज राबविणे बंधनकारक राहील. पीक प्रात्यक्षिकांच्या पैकेज मध्ये स्थानिक परिस्थितीनुरूप वाण निवड, बीजप्रक्रीया, जमीन आरोग्य पत्रीकेनुसार जैविक खते, सुक्ष्म मूलद्रव्ये, भूसुधारके, खते यांची निवड व एकात्मीक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन तंत्रज्ञानाचा वापर, एकात्मीक कीड/रोग व तण व्यवस्थापन तंत्रज्ञानाचा वापर इ. वार्बीचा अंतर्भाव अपेक्षीत आहे. राज्यात बहुतांश गळीतधान्ये खरीप हंगामात कोरडवाहू क्षेत्रात घेतली जातात. त्यामुळे प्रात्यक्षिक प्लॉटमध्ये मुलस्थानी जलसंधारण पद्धतीचा अवलंब करावा.

संदर्भीय दि. १९/४/२०१७ च्या शासन निर्णयानुसार प्रात्यक्षिकांसाठी लागणा-या निविष्टा (वियाणे, जैविक खते व औषधे इ.) या प्राधान्याने महाबीज, राष्ट्रीय बीज निगम, कृषि विद्यापीठे, शासकीय जैविक प्रयोगशाळा मार्फत शेतक-यांनी घ्यावे. संदर्भीय दि. १२/९/२०१७ च्या शासन निर्णयानुसार वियाणे, सुक्ष्म मूलद्रव्ये, जैविक खते व जैविक कीटकनाशके तसेच, महाराष्ट्र इन्सेक्टीसाईड ली. (एम.आय.एल.) यांनी स्वतः उत्पादित केलेली रासायनिक किंवा जैविक कीटकनाशके याबाबत थेट लाभ हस्तांतरण माध्यमातून अनुदान देण्याचा प्रश्न उद्दृत नाही. सदर निविष्टांचे उत्पादनास व पुरवठयास लागणारा कालावधी विचारात घेता आपली मागणी तात्काळ संबंधित संस्थांस कळवावी. या निविष्टांव्यतिरिक्त प्रात्यक्षिक पैकेज अंतर्गत अन्य निविष्टांची खरेदी लाभार्थी शेतकरी गटाने खुल्या बाजारातुन करावी व त्यानंतर लाभार्थी गटास अनुदान त्यांच्या राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात थेट जमा करावे.

पिक प्रात्यक्षिकांच्या प्रती हेक्टरी अनुज्ञेय अनुदान दरानुसार व प्रत्यक्षात निर्धारित पैकेजनुसार आवश्यक अनुदान विचारात घेता प्रती हेक्टरी होणा-या संभाव्य बचतीतून उपलब्ध निधीच्या मर्यादेत अतिरिक्त पिक प्रात्यक्षिके घेण्यात यावी. वियाणे उपलब्धतेनुसार प्रात्यक्षिकांच्या पीक बदलाबाबत व पिकांचे पैकेज उत्पादनास व पुरवठयास लागणारा कालावधी यांनी निर्णय घेऊन मान्यता प्रदान करावी, त्यासाठी आयुक्तालयास प्रस्ताव पाठविण्याची आवश्यकता नाही, याची नोंद घ्यावी.

निविष्टांच्या खरेदीनंतर प्रमाणके व भौतीक तपासणीद्वारे खात्री करून निर्धारीत मर्यादेत अनुदान शेतक-यांच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. संबंधीत कृषि सहाय्यक यांनी प्रात्यक्षिकांचे सर्व अभिलेख ठेवणे बंधनकारक असून वरिष्ठ अधिका-यांनी वेळोवेळी प्रात्यक्षिकांना भेटी देवून मार्गदर्शन करावे. कृषि पर्यवेक्षकाने संबंधित कृषि सहाय्यकांच्या पिक प्रात्यक्षिकांना दर १५ दिवसानी नियमितपणे भेट देवून शेतक-यांना मार्गदर्शन करावे व कृषि सहाय्यकांना पुढील भेटीपर्यंत प्रात्यक्षिका अंतर्गत करावयाच्या कामाबाबत सूचना घाव्यात. पुढील भेटीच्यावेळी झालेल्या कामाचे मूल्यमापन करून आपला अहवाल प्रपत्र ६ अ मध्ये मंडळ कृषि अधिकाऱ्यामार्फत तालुका कृषि अधिकारी कार्यालयास पाठवावा.

पिक प्रात्यक्षिकांना भेट दिल्यानंतर कृषि पर्यवेक्षकांनी संबंधित गावात मोका तपासणी देखील करावी. त्याचप्रमाणे संबंधित मंडळ कृषि अधिकार्यांनी १५ दिवसातून एकदा किमान एका पिक प्रात्यक्षिकास भेट देऊन आपला अहवाल प्रपत्र ६ ब नुसार तालुका कृषि अधिकारी यांचेकडे सादर करावा. सर्व पिक प्रात्यक्षिकांचा अहवाल संकलित करून तालुका कृषि अधिकार्यांनी दर महिन्याला जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकार्यांना सादर करावा. जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांनी जिल्ह्याचा एकत्रित अहवाल प्रपत्र ६ क मध्ये विभागीय कृषि सहसंचालक व संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) पुढील महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत सादर करावा. पिक प्रात्यक्षिकांमध्ये वापरलेले तंत्रज्ञान या प्रात्यक्षिकांमध्ये सहभागी नसणाऱ्या राज्यातील इतर सर्व शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी प्रात्यक्षिकाचे क्षेत्रावर स्थानिक इतर शेतकऱ्यांच्या भेटीचे आयोजन करण्यात यावे.

प्रात्यक्षिके रावविण्याची संपूर्ण जबाबदारी कृषि सहाय्यकांची राहील व गांवनिहाय संकलित केलेल्या पिक कापणी निरक्षण अहवालाची एकत्रित नोंद मंडळस्तरावर एका स्वतंत्र नोंदवहीत ठेवणे मंडळ कृषि अधिकारी-यांना बंधनकारक राहील. कृषि सहाय्यकांनी वर्षनिहाय नोंदवही प्रपत्र -५ नुसार ठेवावी. याबाबत संबंधित ता.कृ.अ., उ.वि.कृ.अ., जि.अ.कृ.अ. यांची प्रशासकीय जबाबदारी राहील. प्रत्येक प्रात्यक्षिका शेजारी गुणात्मक तुलनेसाठी शेतकऱ्यांने स्थानीक पद्धतीने घेतलेल्या तेवढ्याच क्षेत्राचा "कन्डोल प्लॉट" निवडावा. दोन्ही क्षेत्राच्या पिकाच्या पेरिपासून कालक्रमानुसार वापरलेल्या निविष्टांच्या नोंदी, त्यासाठी आलेल्या खर्चाची तारीखवार नोंद व आलेल्या उत्पादनाची सांख्यिकी पद्धतीने पीक कापणी प्रयोग घेऊन विश्लेषणात्मक नोंदी ठेवावात.

तालुकास्तरावर प्रात्यक्षिकातील सर्व शेतकऱ्यांचे या पिक कापणीत आलेल्या उत्पादनाचा पीकनिहाय अहवाल संकलित करावा व संकलित केलेला खरीप व रव्हीचा अंतिम अहवाल (Excel sheet मध्ये) जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी यांना सादर करावा. जिल्ह्याचा संकलित अहवाल विभागीय कृषि सहसंचालक यांना सादर करून विभागाचा संकलित अहवाल कृषि आयुक्तालयास ई-मेल द्वारे nmoopdd@gmail.com सादर करावा. पिक प्रात्यक्षिकच्या निष्कर्षाबाबत ग्रामसभेत संबंधित कृषि सहाय्यकाने माहिती द्यावी.

पिक कापणी प्रयोगानुसार आयुक्तालयास अहवाल पाठवायचे प्रपत्र

योजना : ----- प्रात्यक्षिकाचा हेतू:----- कृषि सहाय्यकाचे नाव:-----प्रात्यक्षिकाचे गाव/तालुका:-----सहभागी शेतकरी संख्या:---

शेतकऱ्याचे नाव	प्रात्यक्षिक प्लॉटमधील एकुण खर्च	पारंपारीक पद्धतीचे प्लॉटमधील एकुण खर्च	प्रात्यक्षिक प्लॉटमधील उत्पादन (किंवा/हे)	पारंपारीक पद्धतीचे प्लॉटमधील उत्पादन (किंवा/हे)	बाजारभावानुसार मिळालेले उत्पत्र (रु./हे)	प्रात्यक्षिक प्लॉटमधील मिळालेले निव्वळ वाढीव उत्पत्र (रु./हे)
					प्रात्यक्षिक प्लॉटमधील	

तंत्रज्ञान प्रसाराचे हृषीने प्रात्यक्षिक प्लॉटवर शेतकरी मेळावे/शेतकरी अभ्यास दौरे आयोजित करावेत. प्रात्यक्षिकांचे पीक कापणी प्रयोगासाठी व फलकासाठी येणारा खर्च अकस्मिकता निधीखालील तरतुदीतुन भागवावा. प्रत्येक पीक प्रात्यक्षिकाकरीता शेतकरी गटाच्या उपस्थितीत शांखोक्त पद्धतीने पीक कापणी प्रयोग घेवून प्रात्यक्षिकांद्वारे साध्य करण्यात आलेल्या उत्पादकतेचा अहवाल संबंधीत ता.कृ.अ.यांनी संकलीत करून जि.अ.कृ.अ.यांना सादर करावा. जि.अ.कृ.अ. यांनी जिल्ह्याचा संकलीत अहवाल खालील प्रपत्रात विभागास व आयुक्तालयास पाठवावा.

पिक प्रात्यक्षिकांचे तालुकानिहाय उत्पादकता अहवाल प्रपत्र

योजना : -----

जिल्हा : -----

विभाग :-----

अ.क्र.	पिक	तालुक्याचे नाव	प्रात्यक्षिकाखालील क्षेत्र (हेक्टर)	उत्पादकता (किलो/हे.)	
				प्रात्यक्षिक प्लॉट	तुलनात्मक प्लॉट
१	सोयाबीन				
२	भुईमुग				
३	करडई				

पिक कापणीनंतर १५ दिवसामध्ये पिक कापणीचा अहवाल कृषि आयुक्तालयास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

२. आय.पी.एम.-शेतकरी शेतीशाळा : (६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

अभियानांतर्गत जिल्हानिहाय आयोजित करावयाच्या सोयावीन पिकाच्या शेती शाळाचे लक्षांक सोबतच्या प्रपत्र क्र. २ मध्ये दर्शविले आहेत. शेतकरी शेतीशाळा आयोजनाबाबत “क्रॉपसेप सलंगन शेतीशाळा” विषयक मार्गदर्शक सूचना आयुक्तालयाच्या संदर्भीय दि. २४/०५/२०१९ अन्वये निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. अभियानातर्गत शेती शाळा आयोजित करताना सदर सुचनांचे पालन करावे. जिल्हानिहाय दिलेल्या लक्षांकानुसार ज्या शेतकऱ्यांची पिक प्रात्यक्षीकांकरिता निवड करण्यात आली आहे अशा शेतकऱ्यांना /शेतकरी गटांना प्राधान्याने प्रशिक्षित करावे. रक्कम रु. १४०००/- प्रती शेतकरी शेतीशाळा (FFS) प्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील. आयोजित केलेल्या प्रशिक्षण सत्रांबाबत जिल्ह्याचा सविस्तर अहवाल कृषी आयुक्तालयास पाठवावा. अहवालमध्ये प्रशिक्षणाचे वेळापत्रक, निवडलेले विषय, प्रशिक्षण साहित्य (घडीपत्रिका, माहितीपत्रक, पुस्तिका इ.), तज्ज्ञ मार्गदर्शकांची नावे, संपर्क क्रमांक व ई-मेल पत्ते, सहभागी प्रशिक्षणार्थींची संख्या, फोटो आणि बातम्या यांचा समावेश असावा.

३. प्रशिक्षण: (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

३.१ शेतकरी प्रशिक्षण : शेतकऱ्यांना अद्यावत तंत्रज्ञान अवगत करून कौशल्यवृद्धी वाढ करणे हा प्रशिक्षणाचा हेतू आहे. “उन्नत शेती-समृद्ध शेतकरी” मोहीमेवाबाबतच्या संदर्भीय दि. २७/४/२०१८ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद क्र. ४.३ नुसार प्रशिक्षणांबाबत सविस्तर मार्गदर्शक सूचना दिल्या आहेत. त्यानुसार जि.अ.कृ.अ. यांनी नियोजन व कार्यवाही करावी. प्रशिक्षणाचे जिल्हानिहाय व पीकनिहाय लक्षांक प्रपत्र २ व प्रपत्र ३ मध्ये दिले आहेत. हा घटक FFS शी संलग्न राहील.

२.२ विस्तार अधिकारी/कर्मचारी/निविष्टा विक्रते यांचे प्रशिक्षण: विस्तार अधिकार्यांचे ज्ञान व कौशल्यवृद्धी करून भविष्यात त्यांना तज्ज्ञ प्रशिक्षक (मास्टर ट्रेनर) बनविण्यासाठी प्रशिक्षित करणे हा प्रशिक्षणाचा हेतू आहे. त्यानुसार जिल्हा स्तरावर जि.अ.कृ.अ. यांनी नियोजन व कार्यवाही करावी. सन २०१९-२० साठी प्रशिक्षणाचा सविस्तर कार्यक्रम सोबत सहपत्रीत केला आहे.

क) अनुदानीत निविष्टा पुरवठा (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

कृषि विभागामार्फत राबविण्यात येणा-या विविध योजनांतर्गत अनुदानावर वाटप करावयाच्या कृषि निविष्टांसंदर्भात थेट लाभ हस्तांतरण (डी.बी.टी.) च्या अनुषंगाने संदर्भीय दि. १९/४/२०१७ व दि. १२/९/२०१७ च्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सविस्तर सुचनानुसार अंमलबजावणी करावी. तसेच, याबाबत कृषि संचालक (निविष्टा व गुण नियंत्रण) यांचेकडून वेळोवेळी निर्गमित केल्या जाणा-या सुचना लागू राहील. सदर बाब शेतीशाळा संलग्न राबवावी.

१. जिस्म /सल्फर १०% पावडर (FCO ग्रेड) या भूसुधारकाचा पुरवठा: जमिनीतील उपलब्ध अन्नद्रव्यांचा गळीतधान्य पीकांच्या उत्पादकतेवर होणारा परिणाम विचारात घेता या अभियानांतर्गत जिस्म / सल्फर १०% पावडर (FCO ग्रेड) पुरवठा या घटकाचा समावेश केला आहे. जमिन आरोग्य पत्रिकेतील निष्कर्षाच्या आधारे व कृषि विद्यापीठाच्या शिफारशीप्रमाणे गळीतधान्य पिकास गरजेनुरुप भूसुधारक वापरण्याबाबत शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करावे. शेतकऱ्यांनी गरजेनुरुप निविष्टा स्वतः खरेदी करावी. किंमतीच्या ५० टक्के किंवा उच्चतम रु.७५०/- प्रति हेक्टर मर्यादित अनुदान थेट लाभार्थ्याच्या आधार नोंदणीकृत राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. जिल्हानिहाय कार्यक्रम सोबत सहपत्रीत केला आहे. सदर बाब शेतीशाळा संलग्न राबवावी.

२. जैविक खते पुरवठा: जैविक खते/द्रवरुप कन्सॉर्शिया यांचे उत्पादन शासकीय प्रयोगशाळांमध्ये केले जाते. यासाठी किंमतीच्या ५० टक्के किंवा उच्चतम रु. ३००/हे. मर्यादित लाभ अनुज्ञेय राहील. संदर्भीय शा.नि.दि.१९/४/२०१७ व दि. १२/९/२०१७ नुसार जैविक खते पुरवठा महाबीज, शासकीय संरथा, कृषि विद्यापीठे, कृषि विज्ञान केंद्र इ. कडून केला जाणार असल्याने त्याबाबतीत थेट लाभ हस्तांतरणाचे माध्यमातून अनुदान देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही, त्यासाठी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करावे. संदर्भीय दि.१६/०५/१८ च्या पत्रानुसार प्राधान्याने संबंधित प्रयोगशाळेकडे अपेक्षित मागणी कळवावी, जेणेकरून वेळेवर उत्पादन व पुरवठा शक्य होईल अन्यथा, डी.बी.टी.प्रमाणे अनुदान लाभार्थ्याच्या आधार नोंदणीकृत राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. सदर बाब शेतीशाळा संलग्न राबवावी.

३. पिक संरक्षण औषधे व तणनाशके पुरवठा: केंद्रीय कीटकनाशक मंडळाच्या लेबल कलेम व कृषि विद्यापीठाच्या शिफारशीप्रमाणे किडनाशके व तणनाशके निविष्टांची शेतकऱ्यांनी खरेदी करावी. यासाठी किंमतीच्या ५० टक्के किंवा उच्चतम रु.५००/हे. मर्यादित लाभ अनुज्ञेय राहील. जैविक किटकनाशकांचे उत्पादन शासकीय प्रयोगशाळा, कृषि विद्यापीठे, कृषि विज्ञान केंद्र यांचेकडून केले जाते. शेतकऱ्यांनी त्यांचेकडून खरेदी केल्यास उपरोक्तेखित शा.नि.नुसार थेट लाभ हस्तांतरणाचे माध्यमातून अनुदान देण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही, त्याबाबत शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करावे, अन्यथा अनुदान डी.बी.टी.द्वारे थेट लाभार्थ्याच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. सदर बाब शेतीशाळा संलग्न राबवावी.

४. एन.पी.व्ही.चा पुरवठा: हेलीकोहर्पा/स्पोडोपटेरा अलीच्या जैविक नियंत्रणासाठी ही बाब समाविष्ट केली आहे. स्थानिक परिस्थीतीनुसार कृषि विद्यापीठाच्या शिफारशीप्रमाणे पीक संरक्षणासाठी एन.पी.व्ही. खरेदीबाबत शेतक-यांना मार्गदर्शन करावे. यासाठी किमतीच्या ५० टक्के किंवा उच्चतम रु. ५००/ हेक्टर मर्यादेत अनुदान अनुज्ञेय राहील. अनुदान थेट लाभार्थ्यांच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. सदर बाब शेतीशाळा संलग्न राबवावी.

५. अनुदानीत कृषि औजारे व सिंचन सुविधा : कृषि विभागामार्फत राबविण्यात येणा-या योजनांतर्गत अनुदानावर वाटप करावयाच्या कृषि औजारांसंदर्भात संदर्भीय दि. २७/४/२०१८ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद क्र. ४.५ नुसार व थेट लाभ हस्तांतरण (डी.बी.टी.) योजना राबविण्याच्या अनुबंगाने संदर्भीय शासन निर्णय दि. २१/१/२०१७ अन्वये निर्गमित सविस्तर सुचनानुसार अंमलबजावणी करावी. याबाबत कृषि संचालक (नि.व.गु.नि.) यांचेकडून निर्गमित होणा-या सुचना लागू राहतील.

कृषि औजारे घटकासाठी निवड केलेल्या लाभार्थ्याने पूर्वसंमती घेणे बंधनकारक राहील. पूर्वसंमती प्राप्त झाल्यावर लाभधारकाने “उत्रत शेती-समृद्ध शेतकरी” मोहीमेबाबतच्या संदर्भीय दि. २७/४/२०१८ च्या शासन निर्णयातील अनुदानास अनुज्ञेय औजारांपैकी व तांत्रीकट्ट्या योग्य औजारांची/पाईप्सची त्यांच्या पसंतीने खुल्या बाजारातून खरेदी करावी. अनुदान मागणीसाठी संबंधीतांनी खरेदीच्या मुळ पावत्या संबंधीत मंडळ कृषि अधिकारी यांचेकडे जमा करून त्याची पोहोच घ्यावी. तसेच, लाभार्थ्यांनी त्यांच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्याचा तपशील देवून अनुदान मागणी अर्ज द्यावा.

लाभधारकाने पूर्वसंमतीने खरेदी केलेल्या औजारांबाबत मोका तपासणी करून शेतक-यांच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात अनुदान थेट जमा करण्याची कार्यवाही करावी. कृषि यांत्रिकीकरण उपअभियानाच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे औजारनिहाय अनुदानाचे दर अनुज्ञेय राहतील.

राज्यातील सोयाबीन हे प्रमुख गळीतधान्य पिक असून ते बहुतांश कोरडवाहू क्षेत्रात घेतले जाते. पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेत एक संरक्षक सिंचन मिळाल्यास उत्पादनात मोठी वाढ होते. त्या दृष्टीने सन २०१९-२० मध्ये मुलस्थानी जलसंधारणास विशेष महत्व देवून कार्यवाही करावयाची आहे. त्या दृष्टीने प्राधान्याने रुंद-वरंबा-सरी (Broad Bed Furrow) पद्धतीने सोयाबीन पिकाची पेरणी करण्याचे दृष्टीने शेतक-यांना प्रोत्साहित करून तसे नियोजन करावे.

सुधारीत कृषि औजारे:

औजारांचा प्रकार	उच्चतम अनुदान मर्यादा	उच्चतम अनुदान मर्यादा रु. प्रति औजार	
		सर्वसाधारण प्रवर्ग	अ.जा/अ.ज./अल्प/सिंमांत/महीला प्रवर्ग
मनुष्य चलित औजारे	रु. १००००/नग	औजारे किंमतीच्या ४० टक्के किंवा सदर औजारासाठी निर्धारित उच्चतम मर्यादेत	औजारे किंमतीच्या ५० टक्के किंवा सदर औजारासाठी निर्धारित उच्चतम मर्यादेत
ट्रॅक्टर चलित कृषि औजारे <i>Rotavator/ Seed Drill/Zero Till Seed Drill/ MultiCrop Planter/Zero Till Multi-Crop Planter/Ridge furrow Planter/ Raised bed planter/ Power weeder/Groundnut digger and Multi crop threshers</i>	रु. ७५०००/नग	औजारे किंमतीच्या ४० टक्के किंवा सदर औजारासाठी निर्धारित उच्चतम मर्यादेत	औजारे किंमतीच्या ५० टक्के किंवा सदर औजारासाठी निर्धारित उच्चतम मर्यादेत

टीप - कृषि यांत्रिकीकरण उपअभियानाच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे अनुदाचा लाभ अनुज्ञेय राहील.

सिंचन सुविधेसाठी पाईप पुरवठा : सिंचनासाठी आय.एस.मार्क पाईप्सची लाभार्थ्यांनी पूर्वसंमती घेऊन त्यांच्या पसंतीने खरेदी करावी. लाभधारकांकडे सिंचनासाठी खोत उपलब्ध असल्याची खात्री करावी. किंमतीच्या ५० टक्के किंवा पाईपच्या प्रकारानुसार खालीलप्रमाणे उच्चतम मर्यादेत अनुदान अनुज्ञेय राहील. या घटकासाठी प्रती लाभार्थी एकूण लाभाची उच्चतम मर्यादा रु. १५०००/- राहील.

अ.क्र.	पाईपचा प्रकार	उच्चतम अनुदान मर्यादा/मिटर
१	एचडीपीई पाईप्स	रु. ५०/-
२	पीव्हीसी पाईप्स	रु. ३५/-
३	एचडीपीई लॅमिनेटेड वोहन ले फ्लॅट ट्युब्ज पाईप्ससाठी	रु. २०/-

लाभधारकाने खरेदी केलेल्या पाईप्सची मोका तपासणी करून अनुदान थेट त्यांच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे. DBT नुसार अनुदानाची अदायगी केलेल्या सर्व लाभार्थीची माहिती <http://www.nfsm.gov.in/nmoopmis> या लिंकवर तत्काळ भरून वेळोवेळी अद्ययावत करण्यात यावी. मासिक प्रगती अहवाल खालील प्रपत्रात सादर करावा.

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान(गळीतधान्य)
सन २०१८-१९ अंतर्गत यांत्रिकीकरण घटकाचा DBT बाबतचा प्रगती अहवाल -माहे -

अ. क्र.	जिल्हा	औजाराचे नाव	औजाराचा लक्षांक (संख्या)	पूर्व संमतीसाठी ताकृआ कडून पूर्व संमती कडे मागणी (संख्या)	ताकृआ कडून पूर्व संमती (संख्या)	शेतकऱ्यांकडून औजार खरेदी (संख्या)	मोका तपासणी (संख्या)	शेतकऱ्यांच्या खात्यावर अनुदान जमा	
								लाभार्थी संख्या	अनुदान जमा रक्कम

इ) प्रकल्प व्यवस्थापन व संकीर्ण खर्च: (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के)

अभियानाची अंमलबजावणी करतांना कंत्राटी कर्मचा-यांचे मानधन, वाहनाचे भाडे, शेतकरी यशोगाथा तयार करणे, पीक कापणी प्रयोग, फलक व इतर अनुषंगीक खर्चासाठी संकीर्ण बाबीखाली तरतुद करण्यात आलेली आहे.

ब) अभियान क्र. ३ : वृक्षजन्य तेलविया अभियान

या अभियानात करंज, कोकम व महुआ या प्रमुख वृक्षजन्य तेलविया पिकांचे क्षेत्र व उत्पादकता वृद्धीचा उद्देश आहे. अभियानात क्षेत्र विस्तार, लागवडी नंतर देखभाल, शेतकरी प्रशिक्षण, विस्तार अधिकारी/ कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण, फ्लेकझी फंड व संकीर्ण खर्च या घटकांचा समावेश आहे.

अभियान-३ (वृक्षजन्य तेलविया) चा जिल्हा व घटकनिहाय कार्यक्रम प्रपत्र - ३ मध्ये दर्शविला आहे.

अभियानात समाविष्ट पिके व जिल्हे :

अ.क्र	पिक	भौतिक क्षेत्र (हे.)	एकूण तरतुद (रु लाख)	निकडलेले जिल्हे	जिल्ह्यांचे नाव
१	करंज	१००	२०.००	५	ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, नंदुरबार
२	कोकम	४००	६०.००	३	रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदूर्ग
३	महुआ	५०	७.५०	५	ठाणे, पालघर, रायगड, रत्नागिरी, नंदुरबार
एकूण		५५०	८७.५०	—	—

लाभार्थीची निवड़: यावाबत निकष अभियान ६१ प्रमाणेच राहतील.

समाविष्ट बाबी :

१) क्षेत्र विस्तार व लागवडी नंतर देखभाल : (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के) (जिल्हास्तर)

करंज, कोकम, महुआ या वृक्षजन्य तेलवियाची लागवड व नंतर देखभालीसाठी पुढील प्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील.

वृक्षजन्य तेलवियाची लागवड व नंतर देखभालीसाठी उच्चतम अनुदान मर्यादा

अ. क्र.	रोपाचे नाव	प्रति हैक्टर रोप संख्या	लागवड खर्च अनुदान (रु / हे.)	दुस-या वर्षांपासून देखभाल कालावडी (वर्ष)	देखभाल अनुदान प्रति वर्ष मर्यादा (रु / हैक्टर)
१	करंज	५००	२०,०००/-	४	२,०००/-
२	कोकम	२५०	१५,०००/-	६	२,०००/-
३	महुआ	२००	१५,०००/-	८	२,०००/-

रोपांची उपलब्धता: करंज, कोकम व महुआ यांची रोपे कृषि विद्यापीठे, समाजिक वनीकरण यांच्याकडून त्यांच्या निर्धारीत दराने खरेदी करून शेतक-यांना लागवडीसाठी उपलब्ध करून देण्यात यावी. क्षेत्र विस्तारासाठी वृक्षनिहाय लागवड लक्षांक व वर्षनिहाय देखभालीचे लक्षांक सोबतच्या जिल्हा/बाबनिहाय तपशीलात दर्शविले आहेत.

२. शेतकरी प्रशिक्षण : (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के): (अभियान - १ प्रमाणे प्रशिक्षण कार्यवाही)

३. विस्तार अधिकारी/ कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण: (केंद्र ६० टक्के : राज्य ४० टक्के):):(अभियान - १ प्रमाणे प्रशिक्षण कार्यवाही) जिल्हा अधिकारी कृषि अधिकारी यांनी त्यांचे जिल्ह्यासाठी दिलेल्या लक्षांकानुसार प्रशिक्षणार्थीची निवड करून तेलविया वृक्षांची लागवड करण्यापुर्वी प्रशिक्षण आयोजित करावयाचे आहे. प्रशिक्षणार्थीची संख्या, स्थळ निश्चिती, आर्थिक मर्यादा, अनुदान अदायगी इ. बाबतच्या सुचना अभियान क्र.०१ प्रमाणे च राहतील.

४. फ्लेकझी फंड : या घटकांतर्गत शेततळे व डिझेल पंपसंच बाबी समाविष्ट आहेत.

फ्लेकझी फंड घटकाचे जिल्ह्याच्या स्थानिक गरजेनुरुप आर्थिक लक्षांक मर्यादित वि.कृ.स.सं.यांचे मान्यतेने नियोजन व अंमलवजावणी करावी. जि.अ.कृ.अ.यांनी विविध प्रसार माध्यमांद्वारे व्यापक प्रसिद्धी देवून अर्ज मागवावेत. मंजुर आर्थिक लक्षांकापेक्षा अधिक अर्ज प्राप्त झाल्यास खुल्या सोडत पद्धतीने वि.कृ.स.सं.यांचे मान्यतेने लाभार्थी निवड करावी. एकाच बाबीसाठी एका लाभार्थ्यास एकापेक्षा जास्त योजनेतून लाभ अनुज्ञेय नाही. तसे आढळल्यास, लाभ देणारा अधिकारी व लाभाची द्विरुक्ती घेणारा लाभार्थी यांचे विरुद्ध अत्यंत कडक कार्यवाही केली जाईल, याची कृपया नोंद घ्यावी.

यासाठी बाबनिहाय संकीर्त मार्गदर्शक सुचना खालीलप्रमाणे असून सविस्तर मार्गदर्शक सुचना संबंधीत अभियानाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार राहतील याची कृपया नोंद घ्यावी.

इनलेट व आऊटलेट सुविधेसह शेततळे निर्मीती:

वृक्षजन्य तेलविया लागवडीखालील क्षेत्राचा विचार करून तालुकानिहाय शेततब्यांचा लक्षांक निश्चीत करावापिकास संरक्षित सिंचन देण्यासाठी शेततळे बाबीचा अंतर्भाव केला आहे. मागेल त्याला शेततळे बाबतच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार आर्थिक मापदंड निश्चीत करण्यात आले आहेत. २०X२०X३ मी. आकारमानाचे शेततब्यासाठी प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०% किंवा उच्चतम मर्यादा रु. ४०,४६७/- व ३०X३०X३ मी. आकारमानाचे शेततब्यासाठी प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०% किंवा उच्चतम मर्यादा रु.५०,०००/- पैकी किमानप्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील. अनुदान थेट लाभ हस्तांतरण पद्धतीने लाभार्थ्याच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावे.

कार्यान्वयीन यंत्रणा आणि लाभार्थी यांच्या जबादा-या पुढीलप्रमाणे राहतील.

कार्यान्वयीन यंत्रणेची जबाबदारी :

- निवड केलेल्या लाभार्थ्याला कृषि विभागाच्या इतर योजनेतून शेततळेसाठी लाभ दिलेला नाही याची खात्री करावी.
- कृषि सेवक/कृषि सहाय्यक/कृषि पर्यवेक्षक/मंडळ कृषि अधिकारी यांनी तांत्रीक निकषप्रमाणे जागेची निवड करावी, कामाच्या पूर्णी लाभार्थ्यासह निवडलेल्या जागेचा फोटो व जागेचे अक्षांश, रेखांश नस्तीत नोंदवून जतन करावेत.
- मंजुर आकारमानाप्रमाणे शेततब्याची आखणी करून द्यावी.
- खोदकामाच्या विविध टप्प्यावर खेट देऊन लाभार्थ्यास तांत्रिक मार्गदर्शन करावे.
- लाभधारकाने शेततब्याचे काम पूर्ण झाल्याचे लेखी कल्पिल्यांनतर अनुज्ञेय अनुदान अदायगीसाठी शिफारस करण्यापुर्वी कृषि सेवक/कृषि सहाय्यक व कृषि पर्यवेक्षक यांनी प्रत्यक्ष मोजमापे व शेततब्याचा लाभार्थ्यासह फोटो घेऊन नस्तीत जतन करावा.
- काम पूर्ण झाल्यावर अनुदानाची अनुज्ञेय रक्कम थेट लाभार्थ्याच्या आधार नोंदणीकृत राष्ट्रीयकृत बँक खात्यावर जमा करावी.
- शेततब्यातील पाण्याचा संरक्षित सिंचनासाठी कार्यक्षम वापराकरिता लाभार्थ्यास गरजेनुसार सिंचन साधनांचा लाभ द्यावा.
- ता.कृ.अ.ने शेततब्याचे लाभार्थीनिहाय, वर्षनिहाय, योजनानिहाय एकत्रित नोंदवही ठेवणे बंधनकारक राहील जेणेकरून लाभाची द्विरुक्ती होणार नाही याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित तालुका कृषि अधिकारी यांची राहील.
- शेततब्याचे Geotagging करणे बंधनकारक राहील.

लाभार्थ्याची जबाबदारी :

- कृषि विभागाचे कृषि सेवक/कृषि सहाय्यक यांनी निश्चीत केलेल्या ठिकाणी शेततळे घेणे बंधनकारक राहील.
- कार्यारंभ आदेश मिळाल्यापासून शेततब्याचे काम तीन महिन्यात पूर्ण करणे बंधनकारक राहील.
- लाभार्थ्यांनी स्वतःच्या आधार नोंदणीकृत राष्ट्रीयकृत बँक खात्याचे पासबुकचे पहिल्या पानाच्या छायांकीत प्रतीसह संबंधीत कृषि सहाय्यक यांचेकडे सादर करावी.
- मंजुर आकारमानाचे शेततळे खोदणे हे लाभार्थ्यास बंधनकारक राहील.
- शेततब्याच्या बांधावर व पाण्याच्या प्रवाहाच्या भागामध्ये स्थानिक प्रजातीच्या वनस्पतीची लागवड करावी.
- शेततब्याची निगा, दुरुस्ती, वेळेवेळी गाळ काढणे इ. जबाबदार्या संबंधीत लाभधारकाची राहतील.
- पावसाळ्यात शेततब्यात गाळ येवून साचणार नाही याची लाभार्थ्याने व्यवस्था करावी..
- लाभार्थ्याच्या ७/१२ उताऱ्यावर शेततब्याची योजनेसह नोंद घेणे बंधनकारक राहील.
- शेततळे पूर्ण झाल्यावर योजनेचा फलक लाभार्थ्याने लावणे बंधनकारक आहे.
- नैसर्गीक आपत्तीमुळे शेततब्यास कोणत्याही प्रकारची हानी पोहोचल्यास नुकसान भरपाई अनुज्ञेय राहणार नाही.

(ii) **डीझेल पंपसंच पुरवठा** : संरक्षित सिंचनासाठी पाणीसाठा उचलण्याकरिता अनुदानावर डीझेल पंपसंच घटक अंतर्भूत केला आहे. सदर घटकाचा लाभ सिंचन सुविधा असलेल्या लाभार्थ्याना प्राधान्याने द्यावा. आय.एस. मार्क डीझेल पंपसंचाची लाभार्थ्यानी पूर्वसंमतीने त्यांच्या पसंतीनुसार खरेदी करावी. त्यासाठी किमतीच्या ५०% किंवा उच्चतम मर्यादा रु. १००००/- प्रती नग यापैकी किमानप्रमाणे अनुदान अनुज्ञेय राहील. अनुदानाचा लाभ थेट लाभ हस्तांतरण पद्धतीने लाभार्थ्याच्या आधार संलग्न राष्ट्रीयकृत बँक खात्यात जमा करावा. यासाठी यांत्रिकीकरण उप अभियान (SMAM) प्रमाणे अनुदान देय राहील.

४. संकीर्ण खर्च : शेतकरी यशोगाथा तयार करणे व इतर अनुषंगीक खर्चासाठी संकीर्णखाली तरतुद करण्यात आलेली आहे.

इतर महत्वाच्या सर्वसाधारण सूचना:

१. **बाबबदलाबाबत कार्यपद्धती** : केंद्र शासनाने कळविलेला नियतव्यय, पिकाखालील सर्वसाधारण व्याप्त क्षेत्र, मागील ३ वर्षातील घटकनिहाय साध्य इ. बाबी विचारात घेवून जिल्हानिहाय, घटक/बाब निहाय लक्षांक ठरविले आहेत. मात्र, स्थानिक परिस्थितीनुसार विविध कारणास्तव एखाद्या घटका/बाबीवर निधी खर्च होत नसल्यास बाबबदल प्रस्ताव जि.अ.कृ.अ. स्तरावरुन थेट आयुक्तालयास सादर केले जातात. वास्तविक, प्रचलीत प्रशासकीय पद्धतीनुसार जिल्हांमधीनी आयुक्तालयास थेट प्रस्ताव सादर न करता विभागीय कार्यालयामार्फत त्यांचे शिफारसीने प्रस्ताव सादर करणे आवश्यक आहे. सर्वसाधारणत: बाबबदल प्रस्ताव दोन प्रकारात मोडतात,

अ) एकाच प्रमुख घटकांतर्गत बाबीतील बाबबदल (इन्ट्राकॉम्पोनन्ट) व ब) दोन प्रमुख घटकामधील बाबबदल (ईन्टर कॉम्पोनन्ट)

असे निर्दर्शनास येते की, एकाच विभागांतर्गत एक जिल्हा एखाद्या घटक/बाबीचे साध्य होत नसल्याचे कळवितो तर त्याच घटक/बाबीसाठी दुसरा जिल्हा अतिरिक्त कार्यक्रम भिळण्याची विनंती करतो. विभागीय स्तरावर अशा प्रस्तावांची तांत्रिक/आर्थिक दृष्टीया योग्यायोग्यतेबाबत छाणी करून विभागासाठी जिल्हानिहाय व घटकनिहाय दिलेल्या एकूण लक्षांकाचा आढवा घेवून मंजूर तरतुदीच्या अधीन राहून प्रथम विभागांतर्गत एकाच घटकाचे जिल्हांतर्गत बदल मान्य करावेत. केवळ अपवादात्मक परिस्थितीत आवश्यकतेनुसार आयुक्तालयास प्रस्तावित करावे. मात्र, तसे घडत नसल्याने नाहक पत्रव्यवहारात कालापव्यय होतो. त्यादृष्टीने खालील सविस्तर सूचना देण्यात येत आहेत.

i) **प्रमुख घटकामध्ये अंतर्भूत बाबीतील अंतर्गत बाबबदल (इन्ट्राकॉम्पोनन्ट)**: अभियानांतर्गत खालील पाच प्रमुख एकूण घटक आहेत.

अ) वियाणे, ब) तंत्रज्ञान प्रसार, क) उत्पादन वाढीसाठी निविष्टा व औजारे व सिंचन सुविधा, ड) फ्लेक्झी फंड व इ) व्यवस्थापन खर्च हे प्रमुख घटक आहेत. **सुदर प्रमुख घटकामध्ये अंतर्भूत बाबी एकाच प्रमुख घटकाचाच भाग ठरतात.**

अ) **प्रमुख घटक वियाणे** : (बाबी- विजेत्यादन व प्रमाणित वियाणे पुरवठा). सदर प्रमुख घटकांतर्गत बदल वि.कृ.स.सं. स्तरावरुन मंजूर निधी मर्यादित मंजूर करावेत. या घटकावरील तरतुद इतर घटकांवर वर्ग केली जाणार नाही.

ब) **प्रमुख घटक तंत्रज्ञान प्रसार** : (बाबी-पीक प्रात्यक्षिके, शेतीशाळा, प्रशिक्षण). **प्रात्यक्षिकांतर्गत पीक बदल वि.कृ.स.सं. स्तरावरुन मंजूर करावेत.**

क) **प्रमुख घटक उत्पादन वाढीसाठी निविष्टा व औजारे व सिंचन सुविधा**: (बाबी-आय.एन.एम., आय.पी.एम., कृषि औजारे व पाईसचा पुरवठा) यातील अंतर्गत बदल बाबबदल ठरत नाही. त्यास वि.कृ.स.सं. स्तरावरुन मान्यता द्यावी.

ड) **प्रमुख घटक फ्लेक्झी फंड** : (बाबी-शेतकळे, डीझेल पंपसंच) याबाबत जिल्हांतर्गत बदलास वि.कृ.स.सं. स्तरावरुन मान्यता द्यावी.

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे अभियानांतर्गत एकाच प्रमुख घटकातील समाविष्ट विविध बाबीमध्ये बदल अनुज्ञेय आहे. त्यासाठी विभागीय स्तरावर मान्यता द्यावी व प्रत आयुक्तालयास पाठवावी, असे प्रस्ताव आयुक्तालयास मान्यतेस्तव पाठविण्याची आवश्यकता नाही.

ii) **एका प्रमुख घटकावरुन दुस-या प्रमुख घटकावर बाबबदल (इन्टर कॉम्पोनन्ट)**: वर नमुद केलेल्या पाच प्रमुख घटकामधील बदल हे आंतरघटक बदल ठरतात. जसे, तंत्रज्ञान प्रसार घटकावरील तरतुद निविष्टा अथवा इतर घटकांवर वर्ग करणे व तत्सम बदल हे आंतरघटक बदल सदरात येतात. वियाणे घटकावरील तरतुदीतून इतर प्रमुख घटकावर बाबबदल करण्यास मान्यता देण्याचे अधिकार केंद्र शासनास आहेत. त्याव्यतिरिक्त अभियानांतर्गत राज्यासाठी मंजूर एकूण कार्यक्रमांच्या २० टक्के मर्यादित आंतरघटक बदलास मान्यता देण्याचे अधिकार राज्यस्तरीय मान्यता समितीस आहेत.

सन २०१९-२० साठी केंद्र शासनाने मंजूर केलेला कार्यक्रम, सोयाबीन पिकाची प्रमाणित वियाणे उपलब्धता विचारात घेता राज्य स्तरीय समितीच्या मान्यतेणे २० टक्के मर्यादित अभियानातील इतर घटकांचा आंतरघटक बाबबदल वियाणे घटकावर वर्ग केला आहे. त्याप्रमाणे लाभ देणे वंधनकारक आहे. एकूण तरतुदीच्या ३० टक्के तरतुद महीला व ३ टक्के अपेंग लाभार्थी शेतक-यांवर खर्च करावी.

२. **लाभार्थी प्रवर्गनिहाय खर्चाबाबत**: केंद्र शासनाच्या प्रशासकीय मान्यतेनुसार उपलब्ध तरतुदीपैकी सर्वसाधारण, अनुसुचीत जाती व अनुसुचीत जमाती प्रवर्गातील लाभार्थासाठी तरतुद स्वतंत्र प्रपत्रात वर्शविली आहे. त्याप्रमाणे लाभ देणे वंधनकारक आहे. एकूण तरतुदीच्या ३० टक्के तरतुद महीला व ३ टक्के अपेंग लाभार्थी शेतक-यांवर खर्च करावी.

३. निधीची तरतुद व विनियोग : राज्य शासनाकडून वितरीत केला जाणारा केंद्र / राज्य हिश्याचा निधी आयुक्तालय स्तरावरून BDS प्रणालीवरून वि.कृ.स.सं. स्तरावर वर्ग केला जाईल व त्यांनी सदर निधी जिल्हास्तरावर वितरीत करावयाचा आहे. जि.अ.कृ.अ.यांनी PFMS प्रणालीवर तालुका कृषी अधिकारी यांनी तयार (Generate) केलेल्या देयकांचा आढावा घेऊन आवश्यक तेवढाच निधी BDS प्रणालीवरून आहरीत करून जिल्हाच्या PFMS खात्यावर भरावा व त्याची संबंधित अदात्यास PFMS प्रणालीद्वारे अदायगी करावी. मोघम स्वरूपात / मोक्या प्रमाणात (Bulk) स्वरूपात BDS वरून निधी आहरीत करू नये.

४. PFMS खात्यावरील अखर्चित निधी : सन २०१८-१९ मध्ये BDS प्रणालीवरून आहरीत केलेल्या निधीचा पूर्णतः विनियोग न झाल्याने काही जिल्ह्यांत PFMS खात्यावर निधी अखर्चित असल्याची बाब निर्दर्शनास आली आहे. प्रचलित पद्धतीनुसार अखर्चित निधी सन २०१९-२० मध्ये वापरण्यास केंद्र/राज्य शासनाची मान्यता घ्यावी लागते. अखर्चित निधी शासनाच्या मान्यतेने सन २०१९-२० मध्ये पुनर्जीवित करून घेण्याच्या दृष्टीने जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांनी खालीलप्रमाणे प्रमाणपत्र आयुक्तालयास दि. १५/०६/२०१९ पर्यंत सादर करणे बंधनकारक राहील.

जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी यांनी द्यायचे प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते कि सन २०१८-१९ मध्ये BDS प्रणालीवरून रु. _____ हजार निधी आहरीत केला होता. त्यातून PFMS प्रणालीवर आजमितीस सर्व अदायगी झाली असून PFMS प्रणालीवरू. _____ हजार खर्च नोंदविण्यात आलेला असून सद्यस्थितीत PFMS बँक खात्यावर रु. _____ हजार निधी अखर्चित आहे. सदर अखर्चित निधीची प्रवर्गनिहाय विगतवारी खालीलप्रमाणे असून तो कृपया सन २०१९-२० साठी पुनर्जीवित करून मिळावा.

(रु.हजार)

प्रवर्ग	अ.जाती	अ.जमाती	सर्वसाधारण	एकूण	अतिरिक्त निधी आहरित करण्याची कारणे
केंद्र हिस्सा					
राज्य हिस्सा					
एकूण					

दिनांक

जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी

वरील प्रमाणपत्रात नमूद अखर्चित रकमेची खातरजमा करण्याच्या दृष्टीने PFSM बँक खात्याचे अद्ययावत बँक स्टेटमेंटची प्रत सोबत सादर करावी.

५. सन २०१८-१९ च्या प्रलंबित दायीत्वाबाबत : सन २०१८-१९ मध्ये लातूर व अकोला जिल्हात मंजूर कार्यक्रमाच्या तुलनेत राज्य हिस्साचा निधी जिल्हा नियोजन समितीकडून कमी प्रमाणात उपलब्ध झाला होता. त्यामुळे या जिल्हात राज्य हिस्साचे प्रलंबित दायित्व निर्माण झाले आहे. त्यास शासनाने मान्यता दिली असून अभियानासाठी सन २०१९-२० मध्ये उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून प्रलंबित दायीत्वाची प्राधान्याने अदायगी करावी.

अभियानाचे सनियंत्रण:

शासनाने संदर्भ क्र. ०५ च्या शासन निर्णयाद्वारे निर्देशित केलेप्रमाणे लाभार्थ्याच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतकऱ्यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी संबंधित गावातील कृषी सहाय्यकांनी करायची असून आपला अहवाल तालुका कृषी अधिकाऱ्यामार्फत जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकाऱ्याकडे सादर करावयाचा आहे. विविध स्तरावर खर्चाच्या तपासणीची टक्केवारी खालीलप्रमाणे राहिल.

अ.क्र.	संनियंत्रण स्तर	तपासणी टक्केवारी
१	विभागीय कृषी सह संचालक	०.५०
२	जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी	१.००
३	उप विभागीय कृषी अधिकारी	५.००
४	तालुका कृषी अधिकारी	२५.०
५	मंडळ कृषी अधिकारी	५०.०
६	कृषी पर्यवेक्षक	१००.००

प्रत्येक महिन्यात विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी किमान एका कलस्टरला भेट दयावी, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी ३ कलस्टरला भेट दयावी. कृषि उपसंचालक यांनी त्यांचे कार्यक्षेत्रातील ५० टक्के कलस्टरला भेटी दयाव्यात. भेट देणाऱ्या अधिकार्यांनी निविष्ठा पुरवठा व इतर कार्यक्रमांचा आढावा घ्यावा. भेट नोंदवहीमध्ये तशी नोंद करावी व शेच्यामध्ये सूचना लिहाव्यात.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी नियमीतपणे अभियानाचा आढावा घ्यावा व जिल्हयाचा मासिक प्रगती अहवाल ईमेल व्हारे व टपालाद्वारे विभागीय कृषि सह संचालक व आयुक्तालयास nmoopdda@gmail.com वर पुढील महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत सोबत दिलेल्या प्रपत्रामध्ये सादर करावा.

अभियानाचे सनियंत्रण व मूल्यमापन :-

- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य व तेलताड) कार्यक्रमामध्ये निवडलेल्या लाभार्थ्याची प्रवर्गनिहाय माहिती केंद्र शासनाच्या nfsm.gov.in/nfmis/NM_Login.aspx या वेबसाईटवर तसेच कृषी विभागाच्या MIS मध्ये ऑनलाईन वेळेत भरण्याची जबाबदारी तंत्र सहाय्यक यांची राहील.
- अभियानाच्या मासिक प्रगतीचा अहवाल आयुक्तालयाने विहित केलेल्या प्रपत्रात प्रवर्गनिहाय दर महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत सादर करावा.
- शासनाने निर्देशित केल्याप्रमाणे घटकनिहाय, प्रवर्गनिहाय लाभार्थी यादी संकेत स्थळावरती भरणे बंधनकारक असल्यामुळे अपूर्ण माहिती असल्यास पुढील निधीचे वितरण केले जाणार नाही याची नोंद घेण्यात यावी.
- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियानांतर्गत गावनिहाय वाटप केलेल्या निविष्ठा, प्रात्यक्षिके व इतर दिलेले लाभ याबाबतची माहिती लाभार्थ्याच्या यादीसह ग्रामपंचायतीकडे पाठवून सदरील माहिती ग्रामसभेत जाहीर करावी.
- अभियानांतर्गत राबविलेल्या सर्व घटकांमुळे प्रकल्प क्षेत्रातील पिकांच्या उत्पादकतेवर दिसून आलेल्या परिणामांचे मूल्यमापन करून त्याबाबतचा अहवाल उपविभागीय कृषि अधिकारी यांनी हंगामाच्या अखेरीस सादर करावा.
- अभियानांतर्गत शेतकऱ्यांनी/गटांनी उत्कृष्टपणे राबविलेल्या कार्यक्रमाच्या यशोगाथा छापील / डिजिटल स्वरूपात तयार करून आयुक्तालयास सादर कराव्यात. यासाठी अभियानातील प्रशिक्षण व संकीर्ण बाबीखालील तसेच कृषी विभागाने इतर योजनांमध्ये उपलब्ध करून दिलेल्या निधीचा वापर करावा.

अभियान अंमलबजावणी प्रगती व निधी मुक्ततेच्या दृष्टीने उपयोगीता प्रमाणपत्रे केंद्र शासनास प्रत्येक तिमाही नंतर सादर करावी लागतात. त्यासाठी जि.अ.कृ.अ.यांनी अभियान अंमलबजावणी प्रगतीबाबत जून, सर्टेबर, डिसेंबर व मार्च तिमाहीची उपयोगीता प्रमाणपत्र पुढील महिन्याच्या ५ तारखे पर्यंत ईमेल व्हारे व टपालाद्वारे विभागीय कृषि सह संचालक व आयुक्तालयास nmoopdda@gmail.com वर पुढील महिन्याच्या ५ तारखेपर्यंत सादर करावीत. अभियानांतर्गत थेट लाभ पद्धतीने (डी.बी.टी.) दिल्या जाणा-या लाभाच लाभार्थीनिहाय सविस्तर तपशील आधार क्रमांक व मोबाइल क्रमांकासह केंद्र शासनाच्या अभियानाचे पोर्टल nmoop.gov.in वर डी.बी.टी. रिपोर्ट सदराखाली नियमितपणे भरणे बंधनकारक आहे, याची कृपया नोंद घ्यावी.

विभागीय कृषि सह संचालक व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांना संगणकीय प्रणालीव्हारे अनुदानाचे वितरण करण्यात येईल. संगणकीय प्रणालीव्हारे उपलब्ध करून दिलेले अनुदान महिनानिहाय पूर्णपणे खर्च होईल याची दक्षता घ्यावी.

सोबत:- प्रपत्र-१ (अभियानाच्या मुलभूत सर्वेक्षणासाठीचे प्रपत्र)
 प्रपत्र-२ जिल्हानिहाय कार्यक्रम (अभियान क्र. १)
 प्रपत्र-३ जिल्हानिहाय कार्यक्रम (अभियान क्र.३)
 प्रपत्र-४ (वियाणे उपयोगीता प्रमाणपत्र विहीत नमुना)
 प्रपत्र-५ (कृषि सहाय्यक पिक कापणी प्रयोग नोंदवही नमुना)
 प्रपत्र-६ (अ,ब,क) पीक प्रात्यक्षिक भेटीचा तपशील
 (एकुण सहपत्रे १ ते)

अभियान संचालक (रा.अ.सु.अ. -गळीत व तेलताड) तथा

कृषि संचालक (वि.प्र.)

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

प्रपत्र - १ (अ)

रा.आ.सु.अभियान (गळीत धान्य व तेलताड)- पायाभूत सर्वेक्षण

कल्स्टरचे नाव -

प्रकल्पासाठी निवडलेले क्षेत्र :

कल्स्टरची सर्वसाधारण माहिती

अ.क्र	तपशील	क्षेत्र
१	भौगोलिक क्षेत्र	
२	पडीक क्षेत्र	
३	लागवडीलायक क्षेत्रापैकी जिरायत क्षेत्र	
४	लागवडीलायक क्षेत्रापैकी बागायत क्षेत्र	
५	बागायत क्षेत्रापैकी हंगामी बागायत	
६	बागायत क्षेत्रापैकी बारमाही बागायत	
७	सिंचनाखालील क्षेत्र	
अ) विहिर		
ब) कॅनाल		
क) लिफ्ट		
ड) बोअरवेल		
इ) इतर		

लाभार्थ्याचे क्षेत्रानुसार वर्गीकरण

अ.क्र	लाभार्थीची वर्गवारी	संख्या	क्षेत्र
१	अल्पभुधारक शेतकरी		
२	अत्यल्प भुधारक शेतकरी		
३	बहुभुधारक शेतकरी		
एकुण खातेदार संख्या			

लाभार्थ्याचे सामाजीक वर्गीकरण

अ.क्र	जातीनुसार वर्गवारी	संख्या	क्षेत्र
१	अनुसुचित जाती		
२	अनुसुचित जमाती		
३	भटक्या जमाती		
४	इतर		
एकुण			

प्रपत्र - १ (ब)

रा.अ.सु.अभियान (गळीत धान्य व तेलताड)- पायामृत सर्वेक्षण

क्षेत्र उत्पादन व उत्पादकता (मानील ५ वर्ष)

अ.क्र	पिकाचे नाव	२०१४-१५			२०१५-१६			२०१६-१७			२०१७-१८			२०१८-१९		
		क्षेत्र	उत्पादन	उत्पादकता												
१	मुड्गुग															
२	खरीप															
३	उचहाळी															
४	सोयावीन															
५	सुयेपुल															
६	खरीप															
७	उचहाळी															
८	तीळ															
९	खरीप															
१०	रेढी															
११	मोहरी															
१२	कारडई															
१३	फारठा															
१४	एंडी															
१५	जवस															
१६	एकुण एकंदर															

प्रपत्र - १ (क)

रा.अ.सु.अभियान (गळीत धान्य व तेलताड)- पायाभूत सर्वेक्षण
वृक्षजन्य तेलबिया क्षेत्र (मागील ५ वर्ष)

आ.क्र	पिकाचे नाव	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८	२०१८-१९
१	सिमारुचा					
२	कोकम					
३	करंज					
४	जटोपा					
५	लीब					
६	जोजोवा					
७	जंगली जर्दाळू					
एकुण						

अ) विधाण बदलाचे प्रमाणपत्र (मार्गील ५ वर्ष)

ब) वाणिहाय वियाणे वापर (मागील ५ वर्ष)

प्रपत्र - १ (ई)

सिंचना खालील क्षेत्र (मागील ५ वर्ष)

अ.क्र	पिकाचे नाव	२०१४-१५		२०१५-१६		२०१६-१७		२०१७-१८		२०१८-१९	
		पिका	सिंचना	पिका	सिंचना	पिका खालील	सिंचना	पिका	सिंचना	पिका	सिंचना
	खालील क्षेत्र										
	भुईमुग										
	खरीप										
१	रब्बी										
	उन्हाळी										
	एकुण										
२	सोयाबीन										
३	करडई										
	एकुण										

= २३ =

प्रपत्र - १ (फ)			
पिक पद्धती			
अ.क्र.	तपशील	पिक पद्धती	क्षेत्र
अ	तृणधान्यावर आधारित पीक पद्धती	१	
	उदा - १.भात-गूँह-उ.भूईमुग	२	
	२.खरीप ज्वारी-हरभरा-मका	३	
	३.बाजरी-हरभरा-मका	४	
	४.भात-वाटाणा/मसूर/मूग/उडीद	५	
ब	कड्धान्य व मका आधारीत पिक पद्धती	१	
	उदा: १.तूर-गूँह-मका	२	
	२.घेवडा-रबीज्वारी-उ.भूईमुग	३	
	३.मुग/उडीद-हरभरा-मका	४	
		५	
क	गळीतधान्य वर आधारित पिक पद्धती	१	
	उदा - १.सोयाबिन-गूँह-उ.भूईमुग	२	
	२.ख.भूईमुग-र.ज्वारी-मका	३	
	३.तीळ/सुर्यफुल-हरभरा-मका	४	
		५	
ड	नगदी पिक व त्यावर आधारित पिक पद्धती	१	
	उदा - १. उस + बटाटा	२	
	२. कापूस + कड्धान्ये	३	
		४	
		५	
एकुण			

प्रपत्र - १ (ग)
तेलविया खरेदी

अ.क्र	तेलविया पिकाचे नाव	विक्रीचे ठिकाण/प्रकार							
		खाजगी			प्रक्रिया केंद्र		खरेदी केंद्र		
		बाजार/ ठिकाणाचे नाव	विक्री मे.टन	मिळालेला दर	केंद्राचे नाव	विक्री मे.टन	मिळालेला दर	केंद्राचे नाव	विक्री मे.टन

प्रपत्र - १ (घ)

प्रकल्पातील जमिन आरोग्य पत्रिकेनुसार गुणधर्म

अ.क्र	बाब	तपासलेले नमुने संख्या	गुणधर्म
१	सामु		
२	उपलब्ध नत्र		
३	उपलब्ध रस्फुरद		
४	उपलब्ध पालाश		
५	सुक्षम मुलद्रव्ये		
अ	कॅलिशियम		
ब	मॅग्नेशियम		
क	लोह		
ड	सल्फर		
ई	बोरांन		

उपलब्ध औजारे

अ.क्र	औजारे नाव	संख्या
१	ट्रॅक्टर	
२	पॉवर टिलर	
३	इतर	

प्रपत्र १ (ट)

पिकनिहाय सर्वसाधारण निविष्ठा वापराचे प्रमाण

अ) खतांचा वापर

अ.क्र.	पिकाचे नाव	वापर (किलो प्रति हेक्टर)			एकूण वापर		
		नत्र	स्फुरद	पालाश	नत्र	स्फुरद	पालाश
१	भुईमुग						
अ	खरीप						
ब	उन्हाळी						
२	सोयाबीन						
३	सुर्यफुल						

ब) किटकनाशकांचा वापर

अ.क्र.	पिकाचे नाव	किटकनाशके वापर (लिटर प्रति हेक्टर)				बुरशीनाशके (लिटर/किलो/हेक्टर)			
		१.-----	२.-----	३.-----	४.-----	१.-----	२.-----	३.-----	४.-----
१	भुईमुग								
अ	खरीप								
ब	उन्हाळी								
२	सोयाबीन								
३	सुर्यफुल								

अ.क्र.	पिकाचे नाव	वाणाचे नाव	क्षेत्र	उत्पादन	उत्पादकता
१	भुईमुग				
अ	खरीप				
ब	उन्हाळी				
२	सोयाबीन				
३	सुर्यफुल				

प्रपत्र- १ (ठ)

निविष्ठा उपलब्धतेच्या सुविधा

१) वियाणे

अ.क्र.	कलस्टरचे नाव	वियाणे प्रक्रिया केंद्राचे नाव	उपलब्ध होणारे वाण	परिमाण (विंचं)
१				
२				
३				

२) खते

अ.क्र.	कलस्टरचे नाव	उत्पादन युनिटचे नाव	उपलब्ध होणा-या ग्रेडचे नाव	परिमाण
१				
२				
३				

३) किटकनाशके

अ.क्र.	कलस्टरचे नाव	उत्पादन युनिटचे नाव	विक्री युनिटचे नाव
१			
२			
३			

४) कृषि सेवा केंद्राचा तपशील

अ.क्र.	कलस्टरचे नाव	कृषि सेवा केंद्राचे नाव	उपलब्ध होणा-या निविष्ठा		
			वियाणे (विंचं)	खते (टन)	किटकनाशके (लि)
१					
२					
३					

୧୮

एसीय ३८ सुरक्षा अभियान (ग्रामीणशास्त्र) संख्या २०१९-२०
पिंजरानिहाय / बाबनीदाय कार्यक्रम (ए हजार)

č-khk

ବ୍ୟାବନିହିୟ / ବ୍ୟାବନିହିୟ କର୍ତ୍ତକାରୀ

3-
KHK

શાસ્ત્રીય અનુષ્ઠાન અભિયાન (ગણીતશાન્ય) રાન ૨૦૧૯-૨૦

षिल्पकला विद्याय / बाबनिहाय कार्यक्रम (फ हजार)

४५

ଓ-৪৬০৮ এস (সামগ্রজ) কেন্দ্ৰীয় শিক্ষা

विद्यालय / वार्षिकीय कार्यक्रम (५ हजार)

प्रवर्गनिहाय कार्यक्रम विगतवारी

प्रपत्र-३

राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान (वृक्षजन्य तेलबिया) सन २०१९-२०

गिरनारिहाय / वावनिहाय कार्यक्रम (एककम फू हजार)

अ. क्र.	विभाग/ जिल्हा	वृक्षनिहाय लागवड लक्षणक (क्षेत्र :-४)						वृक्षजन्य तेलबिया लागवडी परश्यात देखामात (क्षेत्र-हे.) (@ रु. २०००/- हे.)					
		करंज (@ रु.२०,०००/हे.)	कोकम (@ रु.१५,०००/हे.)	महुआ (@ रु.१५,०००/हे.)	करंज	कोकम	महुआ	करंज	कोकम	महुआ	करंज	कोकम	महुआ
१	दाणे	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
२	पालघर	०.००	०.००	०.००	१५.००	२२५.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	४४८.५०	१०४९.५०
३	रायगढ	१००.००	२०००.००	१२४.००	२१७५.००	०.००	१५५.००	२२४.००	१५५.००	०.००	०.००	१३९८.००	११६८.००
४	रत्नागंगी	०.००	०.००	३०.००	४५०.००	०.००	३०.००	४५०.००	४५०.००	०.००	६२७४.६२	०.००	१२१०.४९
५	सिंधुदुर्ग	०.००	०.००	१८५.००	२७७५.००	०.००	१५५.००	२१०५.००	२१०५.००	०.००	२५८.६४	०.००	२५८.६४
६	दाणे विभाग	१००.००	२०००.००	४०००.००	३०.००	४५००.००	५३०.००	४५००.००	४५००.००	५६.९०	११२.२०	४८८०.००	११३२.९०
७	नंतुरखार	०.००	०.००	०.००	२०.००	३००.००	२०.००	३००.००	३००.००	०.००	०.००	११४.३०	११४.३०
	नाशिक विभाग	०.००	०.००	०.००	२०.००	३००.००	२०.००	३००.००	३००.००	०.००	०.००	११४.३०	११४.३०
	एकम	१००.००	२०००.००	४०००.००	५०.००	५५००.००	५१०.००	५५००.००	५५००.००	५६.९०	११२.२०	४८८०.००	११३२.९०

प्रपत्र-३

राष्ट्रीय अन्तर्राज्यीय अधिकारी/ निविष्टा विक्रेते प्रविहितण (@ रु. ३६,०००/प्रविहितण)

जिल्हानिहाय / बाब्बनिहाय कार्यक्रम (रक्कम रु हजार)

तंत्रज्ञान प्रसार घटक

शेतकरी प्रविहितण (@ रु. २४०००/-प्रविहितण)

विस्तार कर्मचारी/ अधिकारी/ निविष्टा विक्रेते प्रविहितण (@ रु. ३६,०००/प्रविहितण)

अ. क्र.	विभाग/ जिल्हा	शेतकरी प्रविहितण (@ रु. २४०००/-प्रविहितण)				विस्तार कर्मचारी/ अधिकारी/ निविष्टा विक्रेते प्रविहितण (@ रु. ३६,०००/प्रविहितण)			
		करंज	कोकम	महुआ	एकुण	करंज	कोकम	महुआ	एकुण
१	१३	२०	२१	२३	२४	२६	२७	२८	३५
२	ठाणे	०	०.००	०	०.००	०	०.००	०	०.००
३	पालघर	०	०.००	०	०.००	०	०.००	०	०.००
४	रायगड	०	०.००	१	२४.००	०	०.००	०	०.००
५	रत्नागढी	०	०.००	१	२४.००	०	०.००	०	०.००
६	सिंधुरांग	०	०.००	१	२४.००	०	०.००	०	०.००
७	ठाणे विभाग	०	३	३२.००	३४२.००	०	१२०.००	१२०.००	३५०.००
८	नांदेश्वर	०	०.००	०	०.००	१	२४.००	२४.००	०.००
९	नांदिक विभाग	०	०.००	१	२४.००	१	२४.००	०	०.००
	एकुण	०	०.००	३	७२.००	३	७२.००	६४८.००	७२.००

प्रपत्र-३

राष्ट्रीय अनु सुरक्षा अभियान (वृक्षजनन तेलविद्या) सन २०१९-२०

जिल्हानिवाप / बाबनिवाप कार्यक्रम (रखकम रु हजार)

अ. क्र.	विभाग/ जिल्हा	प्रकल्प व्यवस्थापन खर्च घटक (लकीण बाबी)	प्रेतस्थी निवी घटक (लोपजनी/ डिजिट प्रैमिस्य)	एकूण जिल्हा अधिकारी कृषि आधिकारी				कैद हिस्सा				राज्य हिस्सा				एकूण एकंकदर	
				प्रवर्गित्वात् कार्यक्रम विवरणाती				सर्वसाधारण				एकूण					
				आर्थिक	आर्थिक	एकूण	कैद हिस्सा	आ.जाती	आ.जाती	एकूण	आ.जाती	एकूण	आ.जाती	एकूण	आ.जाती		
६	२	३५	३६	१०७५.१७	५६४.६६	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३	४४	४६	४६	४४	२४	
६	राजी	२०.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	३४३.८०	१०.४५	१०.४५	१०.४५	१०.४५	१०.४५	४६५२.५६
२	पालघर	५.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	१०.०७	१०.०७	१०.०७	१०.०७	१०.०७	४६२२.९६
३	सायनड	४०.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	१६.१४	१६.१४	१६.१४	१६.१४	१६.१४	४२९६.८७
४	रत्नगिरी	१०.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	३६५.६०
५	सिंधुदुर्ग	२३.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	२१०८.७७	२१०८.७७	२१०८.७७	२१०८.७७	२१०८.७७	४६५२.४६
६	तापी विभाग	१६.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	४६५२.४६
७	नंदुवार	५.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	४६५२.४६
	गांशेक विभाग	५.००	१०७५.१७	१०७५.१७	३१३.८०	३८	१०५.००	१५६.८२	३३३.८०	४३३.८०	४३३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	१३.८०	४६५२.४६
	प्रौद्योगिकी	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००	५०३.००

विषयांच्चप्रोतीता प्रसापनपत्र						
प्रसापित करण्यात येते की, महाबीज/एनएससी/एचआयएल/ मार्फित हंगमात सन २०१९-२० मध्ये राष्ट्रीय अन्व सुरक्षा आभियान (गळीतद्यांच्या) ऊंतात महाबीजच्या दरमानुसार अनुदान तत्त्वावर खालीलप्रमाणे प्रसापित विषयांचे वितरीत केले आहे.						
अ.क्र. प्रीक व वाण विषयाणे लॉट नं विषयाण्याचा पुरवठा (किंवै.) एकूण वाटप (किंवै.) वाटपामेटी देय अनुदानाची रक्कम (रु.) शिक्ककविषयाणे (किंवै.) लाभार्थी संख्या						
१						
२						
३						
४						
५						
एकूण						

१) प्रसापित करण्यात येते की, .. हंगमात यांच्या मार्फित वरीलप्रमाणे प्रसापित विषयाण्याचा पुरवठा केला असुन त्याचे वाणनिहाय वाटप वर दरशविल्याप्रमाणे आहे.

२) वाटप करण्यात आलेल्या विषयाण्याच्या गुणवत्तेवाबत काही तकार आलेली नाही.

३) सदर विषयाणे वाटप रु..... प्रति किंवटल या अनुदानीत दराने शोत्रक-यांना वाटप केले आहे.

४) सदर विषयाणे संलग्ने पुरवठा केला असल्यामुळे शासनाने निश्चित केल्यानुसार त्यांना अनुदानाची अदायागी करण्यात यावी.

महाबीज/एनएससी/एचआयएल यांचे प्रतिनिधी

तालुका कृष्ण आणकरी
तालुका :.....

प्रपत्र ५

कृषि सहाय्यक स्तरावरील पिक कापणी प्रयोग नोंद वही नमुना

सन २०१९-२०

कृषि सहाय्यकाचे नाव : -----

कार्यक्षेत्र :

प्रात्यक्षिकाचे गाव : ----- **तालुका :** ----- **जिल्हा :** -----

पिक : **वाण :** -----

सहभागी शेतक-यांचे नाव व शेत गट क्र	प्रात्यक्षिकातील क्षेत्र (हे.)	मिळालेले उत्पादन (विच/हे.)		किमान आधारभूत किमतीनुसार मिळालेले उत्पन्न (रु./हे.)		प्रात्यक्षिकातील मिळालेले निव्वळ वाढीव उत्पन्न (रु./हे.)
		प्रात्यक्षिकातील	पारंपारि क पद्धतीने	प्रात्यक्षिकातील	पारंपारिक पद्धतीचे	
एकूण						

वरिष्ठ अधिका-याने या नोंदवहीत तपासणी करून दिनांकासाहित अभिप्राय नोंदवून स्वाक्षरी करावी.

- प्रात्यक्षिकांचे अनुभवावरून गावातील/जवळपासच्या क्षेत्रातील किती शेतक-यांनी तंत्रज्ञान अवलंब केला.
त्यांची शेतकरी संख्या ---- व क्षेत्र ----- हे.
- प्रात्यक्षिकास भेटी दिलेल्या शेतक-यांची संख्या -----
- सदर अभिलेख अभियानाच्या मूल्यमापनाचे वेळी उपलब्ध करून देणे बंधनकारक राहील.

सदर कृषि सहाय्यकाची बदली झाल्यास नोंदवही रुजू होणा-या नवीन कृषि सहाय्यकाकडे वर्ग करावी. सदर अभिलेख कायमस्वरूपी (२० वर्ष) जतन करणे बंधनकारक राहील.

- तालुक्याची सरासरी उत्पादकता
- प्रात्यक्षिकासाठी निर्धारित उत्पादकता
- प्रात्यक्षिकात आलेली उत्पादकता

प्रपत्र ६ (अ)
पिक प्रात्यक्षिक भेटीचा तपशील

राष्ट्रीय अनु सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य) सन २०१९-२० अंतर्गत पिक प्रात्यक्षिकांना कृषि पर्यवेक्षकांनी नियमित दिलेल्या भेटीचा तपशील

अ.क्र.	कृषि पर्यवेक्षकाचे नाव, भेट दिल्याची तारीख, पीक व पीक वाढीची अवस्था	पिक प्रात्यक्षिकाचे नाव, ठिकाण, शेतकऱ्याचे नाव, क्षेत्र (हे.)	कृषि सहाय्यकाचे नाव, व त्यांना दिलेल्या सूचना	उपलब्ध करावयाच्या निविष्टा		प्रत्यक्ष उपलब्ध केलेल्या निविष्टा		निरीक्षण (कीड, रोग, पिकाची वाढ- समाधानकारक किंवा कसे, पाऊस/ पावसाचा खंड)	पुढील दिवर कराव कार्य
				निविष्टा (नाव)	मात्रा	निविष्टा (नाव)	मात्रा		

टीप - प्रत्येक नहिन्याच्या अखेरीस सादर करावा. खरीप व रबीचे अंतिम भेटीच्या अहवालासोबत उत्पादकतेचा अहवाल सादर करावा.

प्रपत्र ६ (ब)

राष्ट्रीय अनु सुरक्षा अभियान (गळीतधान्य) सन २०१९-२० अंतर्गत पिक प्रात्यक्षिकांना मंडळ कृषि अधिकारी यांनी नियमित दिलेल्या भेटीचा तपशील

अ.क्र.	मंडळ कृषि अधिकारीचे नाव, भेट दिल्याची तारीख, पीक व पीक वाढीची अवस्था	पिक प्रात्यक्षिकाचे नाव, ठिकाण, शेतकऱ्याचे नाव, क्षेत्र (हे.)	निरीक्षण (कीड, रोग, पिकाची वाढ- समाधानकारक किंवा कसे, पाऊस/ पावसाचा खंड)	कृषि सहाय्यक / कृषि पर्यवेक्षकांना दिलेल्या सूचना		शेरा
				निविष्टा	मंडळ कृषि अधिकारी	

टीप - प्रत्येक महिन्याच्या अखेरीस सादर करावा. खरीप व रबीचे अंतिम भेटीच्या अहवालासोबत उत्पादकतेचा अहवाल सादर करावा.

प्रपत्र ६ (क)

राष्ट्रीय अनु सुरक्षा अभियान(गळीतधान्य) सन २०१९-२० अंतर्गत पिक प्रात्यक्षिकांना कृषि पर्यवेक्षक व मंडळ कृषि अधिकारी यांनी नियमित दिलेल्या भेटीचा तपशील

अ.क्र.	तालुका	पिक	वलस्टर (संख्या)	कृषि पर्यवेक्षक भेटी (संख्या)	मंडळ कृषि अधिकारी	शेरा
तालुका १		पिक १				
		पिक २				
		पिक ३				
तालुका २		पिक १				
		पिक २				
		पिक ३				

जिल्हा अधीकारीकृषि अधिकारी

टीप - पिक प्रात्यक्षिक भेटीचा जिल्ह्याचा प्रत्येक महिन्याचा एकत्रित अहवाल पुढील महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत सादर करावा.